

REKTOR:

Čo si máme pozrieť v Trenčíne?

Krátke dejiny Trenčína a hradu (179-1949)

Cena Kčs 20,-

Vydavateľstvo:
Rieditoľstvo pre cestovný
ruch pri PPO v Bratislave,
čís. pov. 17364/49-II/1-
Publikácia Slovakotour
Trenčín

Toto je e-kniha, ktorú môže každý rozširovať
voľne a zdarma v elektronickej podobe,
je nepredajná, dostupná aj na internete.

Táto e-kniha je vydaná ako 8. zväzok
v rade "Branecký každému a všetkým".
je súčasťou digitalizácie diela Rektora
Piaristov pátra Jozefa Braneckého,
je súkromnou iniciatívou vzniknutou
v roku 2013 na základe súhlasu
vlastníka autorských práv, zadarmo,
bez podpory Mesta Trenčín, štátu,
Európskej únie či iných inštitúcií.

Cieľom je zachovať a voľne šíriť dielo,
odkaz a pamiatku Rektora Braneckého.

Ako podklad pre túto e-knihu bola použitá kniha,
ktorú mi ešte ako malému chlapcovi dal môj otec.
Digitalizoval Ing. Vojtech Brabenec,
Trenčín, máj 2016, Klub starých Trenčanov.

www.trencaN.6f.sk (jar 2016)

Rímsky nápis

v roku 179 po Kristu vtesaný do skaly trenčianskeho hradu:

**,VICTORIAE AUGUSTORUM EXERCITUS,
QUI LAUGARICIONE SEDIT, MILITES
LEGIONIS II. DCCCLV. CONSTANS,
LEGATUS LEGIONIS ADIUTRICIS
CURAVIT FACIENDUM**

Vifazstvu cisárov vojsko, ktoré sídliло
v Laugariciu, 855 vojakov II. legie. Dal spravil
Constans, legát legie výpomocnej."

1. Co si máme pozrieť v meste?

Kto príde do Trenčína, príjemne ho prekvapí zaraz pri stanici krásny a čistý park, akoby obraz celého mesta. Vítajú ho kvety sviežich sadov a zelen košatých stromov, z ktorých zarána ozýva sa koncert vtáčkov.

Ked prejdeme týmto nádherným parkom, naľavo užrieme mohutný relief Jána Jiskru z Brandýsa, niekdajšieho pána hradu, vedľa hotel Tatra, kde za miernu cenu dostaneš dobrú stravu a nocľah. Z jedálne nezabudni si pozrieť rímsky nápis, vtesaný do hradnej skaly. Pochádza z roku 179 po Kristu a hľásia vifazstvo Rimanov nad Kvádmi, vtedajšími obyvateľmi Považia.

Znie takto:

**"VICTORIAE AUGUSTORUM EXERCITUS,
QUI LAUGARICIONE SEDIT, MILITES
LEGIONIS II. DCCCLV. CONSTANS,
LEGATUS LEGIONIS ADIUTRICIS
CURAVIT FACIENDUM**

Vifazstvu cisárov vojsko, ktoré sídliilo
v Laugariciu, 855 vojakov II. legie. Dal spravil
Constans, legát legie výpomocnej."

Nápis objavil r. 1852 Ludovít Stárek, trenčiansky opát-farár (1845—63). Mommsen, chýrny nemecký archeolog, uznal nápis za pravý. Pred niekoľkými rokmi rozluštil ho univerzitný profesor J. Dobiaš.

Klúcom k ustáleniu roku je genitív: Augustorum — cisárov. Bol to Marcus Aurelius a jeho "v" Commodus, ktorí svoluvali niekoľko

rokov, a r. 179 po Kristu mali tu významné boje proti spomenutým Kvádom. Je to najstaršia a veľmi významná pamiatka z doby Rimánov, akéj viac niesť na Slovensku, ani v Čechách.

Meno Trenčína bolo Laugaricio, čo prichodí na mape gréckeho zemepisca Ptolemaja (II. storočie po Kristu) ako: Leukaristos.

Hľa, Trenčín už jestoval v II. storočí po Kristu ako pevnosť a meno mal Laugaricio.

Pokračujeme na Stalínovo námestie. Ihneď naľavo vidíme starú štýlovú budovu. Je to Múzeum, pôvodne župný dom, stavany roku 1761. Naproti nemu bol tzv. starý župný dom, ktorý slúžil cez storočia za väzniciu. Podľa povesti, ktorú by maly potvrdiť i staré záznamy, strášiavalo tu: čerti tu mávali hlučné nočné schôdzky a zábavy. Reťaze rynčaly, dupot koňských kopýt otriasal vraj domom a sirkový zápach sa šíril vôkol. Nemusíme prízvukovať, že starí ľudia boli veľmi pôverčiví.

Od Múzea naľavo vede ulička Matúša Trenčianskeho, kde prídeme k úzkemu, vysokému domu, kde býval obávaný majster, trenčiansky kat. Idúc ďalej do upraveného vŕšku, vidíme malebne umiestnený hostinec (Závoj) od ktorého je nádherný výhľad na Trenčín a kus Považia. Tento hostinec je asi najstarší na celom Považí, lebo stojí tu už od roku 1568. Od tialto vede cesta naľavo na hrad.

Napravo je farský kostol, ktorého gotická svätyňa pochádza zo XIV. storočia. Ostatné čiastky renováciou a dostavbou z r. 1555–60. Hodno si pozrieť v ľom kaplnku (mauzoleum) Illésházyovcov, pánov trenčianskeho hradu (1594–1835). Vidíme tu v životnej veľkosti alabastrovú sochu grófa Gašpara Illésházyho (1609–1648), pod protektorátom ktorého bola dôkladne uskutočnená reformácia na Považí,

takže od roku 1614 po 1671 katolíci nemali v Trenčíne ani svojho farára.

Na hlavnom oltári pozrite si dve drevené sochy z XV. storočia. Naľavo vyobrazuje sv. Leonarda, napravo sv. Remiga. Obidvaja sú francúzski svätí. Remig (436–532) 70 rokov bol biskupom. On priviedol do katolickej Cirkvi Klodviga, kráľa Frankov. Sochy na parížskej výstave r. 1900 boli vyznačené diplomom. Sú gotického štýlu.

V tejto kaplnke vidíme nádherný oltár s Ukrižovaným, čo je majstrovské dielo Rafaela Donnera. Zelezna vysoká brána, oddeľujúca mauzoleum od lode kostola, je pamätným dieľom zručnosti trenčianskych majstrov. Blízko kaplnky užrieme na mure relief grófa Jozefa Illésházyho a na starých laviciach farebný erb tohto rodu: šípom prestreleneho orla.

Na pravej strane kostola upúta našu pozornosť drahocenný obraz sv. Imricha, od mädarškého majstra Ladislava Hegedúša. Trenčiansky opát-farár Rudolf Misz daroval ho kostolu. V predsiene kostola je náhrobny kameň starého trenčianskeho ciiviša z konca XV. storočia. Nápis znie takto: Obiit A. 1498 Martinus, fama decorus, vexilifer et civis Trenchiniensis. Jeho erb: meč držiaca obrnená ruka. Keďže kostol má tri zlaté kalichy s týmto erbom, s emailovou okrasou v modrej, bielej a zelenej farbe, pochádzajú od neho.

Teraz sa vráfme na hlavné námestie, kde si rozhodne pozrieť krásne freská v piaristickom kostole. Maľoval ich chýrny majster jezuítov, fráter Pozzo r. 1708–9. V práci pokračovali jeho žiaci až do roku 1713, ako to dokazuje letopočet na chóre. Freská sú glorifikáciou sv. Františka Kaverského, patrona kostola a mesta. Obraz nad hlavným oltárom predstavuje tiež

jeho ako apoštola Indie, hlásajúceho evanjelium tak kráľovskej rodine ako žobrákom.

Medený, bohatu pozlátený hlavný oltár je harmonickým dielom viedenského majstra z r. 1767. Stihlosť štyroch korintských stĺpov povzbudzuje fa k modlitbe. Okráľujú prostredný výklenok so sochou Nepoškvrneného počatia Prebl. Panny Márie. Je zo striebra a pochádza z r. 1735. Všetko je štýlové. Večná lampa tiež slohu barokového, ako i dvere od zákrstie intarziami a oratóriá s obidvoch strán s rezábanskymi ozdobami obohatené. Nie menej umelecké sú lavice. Všetko ručná práca z r. 1709–1712.

Návštevníkov kostola musíme upozorniť, že strednú maľovanú kupolu treba pozerať zpod chóra, kde na dlážke nájdete čierne trojuholník. Odtiaľto je projektovaná. Nádherná peršpektíva do výšky, akoby kupola bola ozajstná. Zriedkavé umenie!

Sesť pobočných oltárov je tiež perlou barokového štýlu. Na ľavej strane v prvom výklenku na obraze sv. Františka Xaverského nezabudnite si pozrieť hrad Trenčín z roku 1710, ktorý obraz doteraz neboli publikovaný.

Socha sv. Terezky (1937) z bieleho kararského mramoru hlásia odbornú ruku mladého majstra Polláka z Piešťan a Štedroša trenčianskej rodiny Cihovskej.

Pod kostolom je krypta, miesto večného odpočinku starých, popredných Trenčanov, civilov a najmä kniezov, tiež niekoľkých žien.

Vedľa kostola je kolegium piaristov, pôvodne jezuitov. V lekárni hodno si pozrieť staré intarzované zariadenie zo XVII. storočia. Tu pracoval fráter Johannes. (Viď rovnomenný román od J. Braneckého.)

V prostredie námetia stojí na korintskom stĺpe socha Najsvätejšej Trojice. Postavil ju gr.

Mikuláš Illésházy, trenčiansky župan r. 1712 na pamiatku skončenia smutných dní, že po vojne zurił hrozný mor.

Nezabudnite si pozrieť palác Okresnej sponzorie a pokladnice a mestského domu. Ako kontrast posobi na nás pri ľom stojacia stará mestská veža, stavaná v prostredku XVI. stor.

V Hviezdoslavovej ulici (rovno za mestskou bránu) zastavme sa pri evanjelickom činžáku, ozdobenom pamätnými tabuľami, hlásajúcimi ľađodnu prácu Sturovcov a že tu stalo staré ev. gymnázium, do ktorého chodil aj František Palacký r. 1809–1812.

Pokračujúc touto ulicou, vpravo vidime ústav Školských sestier de Notre Dame pod št. správou, kde sa vyučuje na stá deti.

Proti tomuto ústavu vidime evanjelický kostol, stavaný r. 1794, reštaurovaný zvonkuzutra pred 15 rokmi. Nový organ je prácou Riegra a nádherné dielo Ukrížovaného majstra Lhiského.

Nedaleko odtiaľto je I. štátne reálne gymnázium a na druhej strane štátna Ľudová škola. Je to školská štvrt.

Idúc hradskou ďalej, príde sme na Námestie sv. Anny, pomenované podľa patrónky kostola, stavaného r. 1768. Naproti kostolu vidime obzemnu a význačnú budovu okresného súdu.

Kto by si chcel pozrieť starý mestský cintorín, musel by ist ešte 5 minút naďalej.

Idúc nazpäť k stanici, pozrieme si bohaté Mestské múzeum v budove starého župného domu, o ktorom nižšie obsírejšie.

Kto má radosť v priemyslej práci, nech si pozrie podniky Slov. liehovarnického a kvasného priemyslu a Merinu, továreň na textílie. Tiež i novú továreň na droždie, ktorá je však na opačnej strane za Váhom.

Pokojne môžeme odporúčať Trenčín ako prvotriedné miesto i pre turistov alebo i na letovanie.

2. Co si máme pozrieť v Mestskom múzeu?

Menuje sa Brančíkovo, lebo ho založil Dr. Karol Brančík, župný lekár, r. 1877. Jeho najusilovnejším spolupracovníkom bol Jozef Holuby, ev. farár. Vydávali spolkovú ročenku v nemeckej a maďarskej reči až do r. 1914.

Chýrečná je sbierka entologická (chrobáci). Mala do 60.000 kusov. Motívové sbierky obsahujú veľmi zriedkavé exempláre. Sú zastúpené i tak ďaleké kraje, ako Borneo, Sumatra, Jáva atď.

Z obrazov treba spomenúť najmä županov Illésházyovcov (1594—1835). Sú to: Štefan, Gašpar, Gabriel, Juraj, Mikuláš, Jozef, Ján a Štefan.

Treba poznamenať, že len jeden obraz je pôvodný, a to Jozefa Illésházyho (1723—1766). Pochádza od bratislavského majstra Daniela Schmidelihho z prostredia XVIII. storočia. Ostatné dali namaľovať posledný Illésházy (Štefan 1800—1835) tiež bratislavským umelcom Zieglerom na začiatku minulého storočia.

V sbierke je ešte viac starých obrazov (napr. Fr. Rákóčiho I.) a najmä županov po poslednom Illésházyovi až do prevratu. Veľmi cenný obraz je maďarského ministra železníc Gabriela Barossa, rodáka z Trenčianskej, od maliara E. Komlóssyho.

Pozornosť nám upútajú tri popravné meče zo XVI. storočia. Je to nemecká práca s takýmito nápismi. Thue Recht und fürchte nie-

mand! Mnoho krvi lpi na nich, lebo takmer každé zlodejstvo sa trestalo smrťou. Aj boso-ráctvo.

Drevená plastika je zastúpená niekoľkými barakovými soškami. Z lednického oltára máme krásnu sochu sv. Jána Nepomuckého. Kolekcia slovenskej keramiky je pôchvou múzea. Habánstvo prekvitalo i v Trenčíne až do 70-tych rokov minulého storočia, ale vyrábali väčšmi jarmočné kúsky.

Zo slovenských krojov vynikajú teplanský a piešťanský.

Hodino si pozrieť i dva drevené lustre z XVIII. storočia. Jeden je renesančný, druhý barakový. Ako zvláštnu pamiatku na veľkého pápeža sociálneho cítenia Leva XIII., treba spomenúť jeho zlatom vyšívane papuče a iné drobnosti (písacie pero), čo daroval Dr. Brančíkovi pri jednej audienci.

Kurucká doba je zastúpená zástavami.

Z rokov 1848—49 múzeum skrýva niekoľko slovenských letákov. Tiež z r. 1918.

A čo sme mali najsamprv spomenúť, múzeum má bohatú sbierku predhistorickú, rajmá zo susedných Zamaroviec a Dubnice n/Váhom. Tiež z mladšej doby kamennej a bronzovej. Hrob skrénca, ktorý našiel Jozef Mádl, býv. správca Múzea, za Ivanovcami pri Trenčíne, je veľmi cennou vzácnosťou.

Rímska doba je zastúpená hlavne peniazmi.

Treba spomenúť aj bohatý inventár zbrani, počnúc už od husitských vojen.

3. Co si máme pozrieť na hrade?

Jednotlivé objekty sú označené číslicami, ku ktorým tu dávame vysvetlenie.

1. Prvá brána.

Ideme úzkou cestou okolo hročinca Závoja a prídeame k okrúhlnej delovej veži, aká bola aj na pravej strane, z ktorej však ostaly iba machom pokryté stopy.

Tak táto, ako ostatné čiastky hradieb tohto úseku pochádzajú od gr. Štefana Zápoľského, hradného pána (1476—99).

2. Brána s padacím mostom.

Na bráne dobre vidieť diery, kade vyťahovali a spúšťali refazami padaci most, ktorý odkrýval alebo zakrýval hlbokú jamu. Stvorhranná veža slúžila za miesto stráže, ktorá mala na všetky strany dobrý výhľad. Múr medzi týmito vežami je ozdobený zachovalými vojnovými štítnimi.

3. Matiašova veža.

Nedávno vydláždená cesta vedie k bráne tretej a tzv. Matiašovej veži. Bola to strážna veža s tromi poschodiami, čo slúžilo za strážne miesto väčšej hradnej stráži. Prízemie bolo väznicou. Vežu ozdobovaly hodiny a pod nimi do okolia tiahly na pozorovanie pavlače, aké vidíme na mestskej veži.

Za touto bránou je teraz dom hradného strážcu a nadavo múry starých kasární. Ich dvoje dveraje sú v slohu renesančnom.

4. Poloveža.

Nad strmou skalou nad hotelom „Tatra“ je silná, okrúhla poloveža, stavaná len z vonkajšej strany. Postavil ju Gašpar Illésházy (1630), aby odtiaľ chránil most, ktorý bol postavený takmer pod hrou, ako pokračovanie ulice z terajšieho Stalinovho námestia, lebo kde je teraz

mestský park a stanica, tade tiekol Váh. (Vid originálny obraz v kostole plasátov, napravo prvy vykreslenok.)

5. Studňa lásky.

Vedia spomenutej poloveži je 72 m hlboká studňa, ktorá má meno: Studňa lásky.

Povest pripisuje jej zhľadanie dobre Štefanu Zápoľskému, v druhej polovici XV. storočia, ale je zase staršia, keď hrad nemenoval byt bez vody. Okrem toho, že vane leko pod hradom, samosečou zdrojom myšlienka vysúdovať tanku studňu. No, do to umornia a haučučka práca v tejze dobe.

6. Svadobná sieň.

Pokračovaním tohto traktu boli rozličné, najmä hospodarske budovy, popri ktorých ide ďalej. Treba sa však zastaviť pri priestrannej miestnosti: svadobnej sieni. Ma tri obloky na východ s prekrasnym výhľadom na túto časť Trenčína, Skalky a Povazia, smerom k Trenčianskej Tepliej.

7. Hladomorňa.

Na konci týchto stavísk je najhroznejšia miestnosť hradu, hladomorna. Je to 7 m hlboký žiaľ, odkiaľ neboľ východná, az po smrti osudzeno, keď ho vytiali miestenu. Uzkym otvorom spustili povrazom osudjených po jednom na hroznu smrt hladom. Miestnosť sa pod otvorom uzaviera na všetky strany, ako sirová hraza. Keď 1920 traja žiaci nasne konviktu sa spustili ta, aby hradali poklady Matusa Caka, a veru pobjedil si tam v strachu az do rana, kym sme ich nenašli. (Vid roman: Poklady Matúša Caka.)

8. Pracháreň.

Uprostred veľkého, stále stúpajúceho dvora, väčšinu napravo je podzemná, čiastočne do skaly vtesaná pracháreň. Keď roku 1528 podarilo sa rakúskemu generálovi Katzianerovi podpáliť hrad, od ktorého ohňa vyletela do povetria aj tato pracháreň, hradná posádka musela sa poddať. Vtedy zhorelo aj mesto i s farským kostolom. Boli to ťažké časy, čo dokazuje i tá okolnosť, že spustošený kostol až o 30 rokov mohli dať do poriadku.

9. Palác kráľovnej Barbory.

Za prachárenou vyčnieva majestátne vysoký nádherný palác s erbom rodiny Cillijskej. Druhá žena Zigmundova bola z tohto rodu. Prvá bola Mária, dcéra Eudovita Veľkého, s ktorou spoločne vladáril 1387—95, až do jej smrti.

10. Čtvrtá brána.

Prichodíme k okrúhlej bráne, ktorú zatarasovali veľkými brvnami — drevenými záverami, keď sa nepriateľ približoval. Hlboké diery, do ktorých ony zapadaly, dobre vidieť.

11. Otvor s krásnym výhľadom.

Naľavo nad závratnou pripastou vypínajú sa silné múry a bašty, aby chránily hrad od juhovýchodu. Ideme úzkym priestorom medzi vysokými múrami, keď naľavo zbadáme nízky, polkruhový otvor. Stojí to zato, aby sme sa hlboko shlbili, lebo za ním očarí nás krásny výhľad na východnú časť inoveckých hôr.

12. Delová bašta.

Kedže hrad nepriateľovi len od juhozápadu, z Breziny, bol prístupný, tieto časťa bola najväčšia posledná výstavba technickej výmoženosťou XV.—XVII. storočia. Tu vznimie ozrnutú baštu, kde bola súčasť stráž s osadením. Za nou zvyvajú trojnohé hlboké valy, uzavrete súčinnými a vysokými murovanmi, opatrenými smeronymi výklenkami, kde by bol sypal na nepriateľa onen, ktorí horúcim smerom a vodou, ak by sa bol dostal az potkal, co sa však nikdy nikomu nedosiarilo. Posledný val bol zvážť enkanrený okrúhliou, súčasou, vysokou delovou basiou a strečnými dierami.

Veru nuk neuobyl tento hrad, až spomenutý Katzianer onjom r. 1528 a Bocskay r. 1605.

13. Padaci most.

Je to piata brána, ku ktorej viedol tiež padaci most, uperasujuci sa o dva z tenai a kamena. Vystavene monutne pilere, i teraz tam jesťuvajúci. Dery, kde sú vytiahovacie reťaze, dobre vidieť i tu.

Nad branou je latinský nápis.

Nápis nasa, ze uročený a osvetlený pán St. Lmesnazy, palatin Unorska, sudca Kumanov, župan Trenčianskej a Liptovskej súčine atď., a jeno žena Katarina Pašilyova daná postaviť túto časťu hradu r. 1605.

14. Palác Eudovita Veľkého.

Vojdúc širokou a vysokou bránou do preddvoria, na ľavej strane je palác v nadpise spoľahliteľno kraja (1542—82). Je stavany v neškornej gotike. Sú tu však časťky i z XV.—XVI. storočia. Od cesty napravo sú plynne mestnosti, nad ktorimi boli kasárne. Tiež i v daličných časťach traktu.

16. Šiesta brána.

Nežby sme prišli k veži Matúšovej, musíme prekročiť poslednú bránu, aby sme sa dostali do stredu veľkých a rozhlahlých objektov. Z tejto brány stoja len bočné mury.

16. Erby.

Ked' napravo pokročíme k časťke murov s dvoma veľkými oknami, očari nás čarokrásny výhľad na Považie, osviežované striebornou stuhou Váhu, a na okolité hory. Na vrchom mure týchto okien skvejú sa dva erby z r. 1566. Nápis znejú takto: „Margaretha Szécs, Gräfin zu Arch Wittip”, na druhom černoch a nápis: „Piro graf zu Arch.” — Na susednom okne je maľba dvoch erbov, ten istý černoch a nápis: „Anna Gräfin zu Arch.”, a druhý erb s nápisom: „Georg Graf Serin.”

17. Rytierska sieň.

Naproti Matúšovej veži otvára sa pred nami nádherná rytierska sieň. Má tri okná so záchrannými kamennými priečnymi rámami. V širokých oknach vidíme s troch strán kamenné lavice, na ktoré rozprestierali kožušinu, kde vo voľnej chvíli najradšej vysedávali, lebo hám odialto bol a je najlepší výhľad na okolie. Gotický sloh sály dosvedčujú pozostatky klenby. Tu bývaly veľavýznamné, mnoho ráz i nad celou krajinou rozhodujúce porady. Zvonku nad vchodom bola tiež gotická ozdoba s erbom, po čom však ostaly iba hlboké, tmavé jazvy.

18. Izba dverného blázna.

Od schodov, vedúcich k miestnostiam pod Matúšovou vežou, naľavo bola úzka, podlhovastá miestnosť, byť pre dvorného blázna.

19. Izba hradnej panej.

Spomenutými schodami dôjdeme do štvorhrannej vysokej miestnosti. Je to arkýr, výskok celého tohto traktu, aby odialto bol vidieť nie len dopredu — na sever, ale i naľavo — na západ, a napravo — na východ. Má pochádziať od Matúša Čaka. Na zadnej časťke miestnosti je široký otvor s vysokým komínom. Tu bol krov, ktorého zaiste bolo veľmi treba, lebo zima na tak vystavenom mieste musela byť omnoho väčšia, než v meste, chránenom samým hradom a okolitými horami.

20. Hradná kaplnka.

Táto miestnosť, pristavená k veži od západu, bola poschodová, akú vidíme napr. i na beckovskom hrade. Vyšia časťka bola pre hradného pána a jeho rodinu, nižšia pre služobníctvo. Služby božie konal hradný kaplán, Matúšovi Čákovi, ako to vieme z obzalujúcej listiny Jána, nitrianskeho biskupa (1318), sám skalský opát Štefan.

Kaplnku dal reštaurovať Juraj Illésházy a Juraj Lippay, ostríhomský arcibiskup, vysvätil ju ku úcte Panny Márie. Na stenách boli fresky z XV. storočia. Pod ňou bola krypta.

21. Matúšova veža.

Staval ju Matúš Čák, odialto jej meno až podnes. Všeobecne sa menuje donjon. Je 36 m vysoká. Vyrastá zo skaly, 320 m vysokej nad hladinou mora, a 110 m nad mestom. Štvorhranné mury nahor sa úžia. Základom je obdialom, ktorého dve strany merajú po 12.45 m a dve po 9.45 m. Prekvapi nás šírka mura od juhu: 2.90 m, kým od západu je 2.40 m. Veža

zvonku je z pálených tehál, zvnútra z kameňa. Väčšie okná vidíme len na III. poschodi, ktorá miestnosť slúžila Matúšovi za pracovňu.

Schodov, vedúce do veže, sú veľmi strmé a natoľko úzke, že len jeden človek môže nimi vystupovať, aby nepriateľ nemohol vyvinúť svoju silu. I keď sa bol dostať až sem. Táto veža mala byť posledným útočiskom hradnej posádky.

V prízemí bolo vŕšenie do ktorého, tiež ako do hradomorne viedlo úzkv otvor. Vrážia i tu spustili povraždom. Pod tou vežou, noťazne v tom strečkom mure hude triná východ, načo máme až historický doklad. Keď totiž gr. Illésházy, trenčiansky župan, musel uteknuť do Poľska pred smrtonosným hnevom cisára Rudolfa II., tento zaraz písal na magistrát mesta Trenčina, aby mu zabránil vstúniť do hradu. Islo mu totiž o jeho majetok. Magistrát odpovedal 18. novembra 1603, že sotva dočlel čoho, lebo Illésházy „habet peculiarem introitum et exitum — má zvláštny vchod a východ.“

22. Závoj.

Je to najstarší hostinec na celom Považí. V XIV.—XVI. storočí bola tu katalická fara. Ale keď hradné kanoniká Pavol Baranák r. 1550 chcel tu umiestiť arcibiskupskú Maxmiliána, farára vynul. Neskôr Margareta Széch zariadila tu krému. Na protest mesta 5. nov. 1568 prišiel písomný cisársky rozkaz, aby sa budova vrátila farárovi a utrpená škoda sa nahradila, čo sa však nestalo dodnes.

23. Katovňa.

Dobre ju vidieť s terasy Závoja: vysoká budova s úzkym frontom. Slúžila za byt obávaného majstra, mestského kata.

II.

KRÁTKE DEJINY TRENČÍNA A HRADU (179 - 1949).

1. Najstarší dokument o Trenčíne.

Je to do hradnej skaly vtesaný latinský nápis z roku 179 po Kr., o čom pojednávame pod nadpisom: Co si máme pozrieť v meste?

2. Terajšie meno Trenčína.

Keď Slováci prišli sem v VI. storočí, usídliili sa na vršku pri hrade, opevnenom priekopami, násypmi a živým plotom v troch pásmach, ktoré i teraz môžeme jasne rozoznať. Odtialto má mesto meno: Tritýn, Trinchin, Trenchen, Trenčín. U Anónyma, neznámeho notára kráľa Belu III. († 1196) prichodí ako Trusun. V listine z r. 1381 mestská pečat má tento nápis: Sigillum civium Trenzcz.

3. Nepriateľské a priateľské styky s Čechmi.

R. 1068 český kráľ Vratislav II. viedol vojnu s Poliakmi o Sliezsko. Keďže títo si získali na pomoc Maďarov, s kniežatom Gejzom museli tiahnuť aj Slováci. Rozhorčení Česi potom napadli Trenčín (Bohemii irrupperunt versus urbem Trenchen). Trenčanov zbili a vrátili sa domov s veľkou korisťou. Nato Gejza vtrhol do Čech cum suis gentibus — so svojimi národmi, teda i Slováckmi, a odplatił Čechom útok na Trenčín.

R. 1090 Trenčín mal vysokého hofsa. Bol to Břetislav, české knieža, najstarší syn kráľa Vratislava II. Utekal pred zaslúženým hnevom svojho otca. Trenčania prijali ho ochotne i s 2.000 vojakmi a prívržencami, z ktorých polovicu umiestili v Bánovciach. Po smrti otcovej (1092) Břetislav vrátil sa do Čech, kde ho vitali s veľkou súťažou a korunovali za kráľa.

Zaostný bol pre Trenčanov a celé Považie rok 1108, keď Friderich V., nemecký cisár, obliehol prešporský hrad a české knieža Svätopluk, Friderichov spojenec, vtrhlo na Považie a pustošilo ho až po Dunaj.

R. 1116 Maďari utrpeli porážku od Čechov. Dokončenie bitky odohralo sa pri Trenčíne, kde hľadalo útočište roztratené uhorské vojsko, prenasledované Čechmi. Trenčania, ako nútenci spojenci Madarov, za krátky čas tretí raz krvácali pod českými zbraňami.

4. Tatársky vpád.

Tatárske hordy spôsobili Považiu hrozné utrpenie. R. 1241 ohňom, mečom pustošily, páliely dediny, mestá, život, kultúru. Trenčín, vyrobovaly a podpálili. Z obyvateľov len tí si zachránili život, čo na hrade hľadali útočište. Veľiteľom hradu bol Bogomír, syn Sobieslavá. Vyznačili sa v obrane hradu bratia Premyslovcov, Nosk, Néver, Ostirad, Raško a Danilo, ktorých kráľ Bela IV. r. 1259 povýšil na zemanov a udalnému Bogomírovi daroval dedinu Zutchan – Súču.

5 Pod Matúšom Čákom.

Počas nešfastných bojov medzi kráľom Belom IV. a jeho synom Stefanom V. vyrástla z uhorských velmožov "vysoká šlachta"

ktorá bojovala nielen medzi sebou, ale i proti kráľovi. Medzi nimi najmocnejší bol Matúš Čák.

Rod Čákov je maďarský a pochádza z Csák-váru zo Zadunajska. S menom Matúšovým streláme sa najprv r. 1287, keď Matúš na rozkaz kráľa Ladislava Kumánskeho dobyl prešporský hrad od Németh-Ujváryovcov, ktorí sa postavili proti kráľovi. Matúš bol vtedy 27-ročný. Kedže jeho meno už otec Peter a strýc Matúš, obľúvajú palatini, učinili na kráľovskom dvore Iubozvučným, rýchle postupoval. R. 1293 je prešporským županom a o tri roky neskoršie palatinom. Ale jeho záležitosti a skutky, najmä rabovačky na kráľovských majetkoch, zaviedli, že kráľ Ondrej III. zbavil ho r. 1299 tohto najvyššieho úradu. Po kráľovej smrti (1301) ponukol uhorskú korunu Václavovi II., ktorý ju však neprijal a posial miesto seba svojho 12-ročného syna Václava III. No, rozhárané pomery v krajinе potrebovaly skúseného panovníka, takže Václav III. neobstál.

Nestály Matúš Čák, ktorému Václav III. daroval trenčiansky hrad ako dedičný majetok, dľho nevytrval pri ňom a už r. 1303 pridal sa ku Karolovi Róbertovi, ktorého všemožne podporoval pápež. Ale Matúš ani jemu neostal dlho verný.

R. 1309 ešte je „fidei et dilectus palatinus“, ale 15. júna 1312 stvorenú sa titu dvaja sokovia v krvavej bitke pri Rozhanovciach, nedaleko Košíc. Vtedy mal Matúš v moci 12 slovenských žúp a 32 hradov.

Toto nepriateľstvo trvalo až do Matúšovej smrti, ktorá ho zastihla 18. marca 1321. Posádka hradu, ktorý Karol Róbert obliehal už rok, poddala sa až o dva mesiace po smrti svojho veľkého pána.

Pri mene Matúšovom samovoľne sa vyakyt-

ne otázka, čím bol Matúš Čák Trenčanom a vôbec Slovákom.

Bol muž železnej vôle a neúnavnej výtrvalosti. Podľa Gentilisa, pápežského legátu, uhladený a zdvorilý človek, ktorého nazýva: Fili mi, syn môj. No, onedlho menuje ho: hadom, chovaným v lone, a rebelom, ničiteľom krajiny, za ktorým tečú sily a krv, ktorý siaha i na cirkevné majetky. Preto ho vytvára z Cirkvi, aby „ako mŕtvola oddelený bol od živých“ a aby nebol cirkevne pochovaný, keď zomrie.

Matúš Čák nebol Slovák, ako Németh-Ujvárovcí v Sedmohradsku neboľ Rumuni a Amadeovci v Zadunajsku neboľ Nemci. No, slovenský ľud a najmä zemianstvo mal veľmi rád, lebo ho podporovalo svojou krvou. O nich sa opieral a v nich mal základ svojej veľkej moci. Železnou rukou panoval, ale poslušných a udatných bohatu odmeňoval. O jeho vojakoch zaznačil opát Peter, Čech, vrstovník Matúšov: „Keď nechceš mať pohreb, nestretni sa s nimi. Nech fa Boh ochraňuje od nich a to čím skôr!“

Zakladal dediny, tzv. Lehoty, kde usádzal slovenský ľud z iných krajov. On založil Dlhé Pole r. 1320. A hoci v celej krajine panoval neporiadok a neistota, na Slovensku bol všade poriadok a istota majetku, pravda, jeho privržencov.

Vtedajšie listiny nazývajú ho „princeps“ – panovníkom, hoci v užom slova smysle nebol ním, ale na Slovensku mal moc neobmedzenú, čomu nasvedčuje i pomenovanie tejto zeme: Terra Mathaei — dŕžava Matúšova, čo prichodí i v neskorších kráľovských listinách.

Bola to doba tvrdej păsti. Jeho bola najtvrdšia a tak aj jeho moc najväčšia.

Trenčiansky hrad nielen opevnil — od neho pochádza vysoká veža, menovaná Matúšovou

— ale i pohodlným urobil, takže Karol Róbert a najmä jeho syn Ludovit Veľký zdržovali sa tu radi a často.

6. Slávne udalosti.

R. 1335 Karol Róbert tu spriatelił českého kráľa Jána s poľským Kazimirom. Ján osobne prišiel i so svojim synom, neskorším Karolom IV.

Na hrade i v meste odbavovaly sa hľačné zábavy, turnaje a hostiny.

R. 1373 opakovaly sa tieto slávnosti, keď sa tu súšli Ludovit Veľký a Karol IV., aby usporiadali istý spor, ktorý hrozil vojnou. Pritomné bolo i knieža Bojko, svokor Karola IV., poľský kráľ Kazimír a pápežský delegát Voiteira. Karol IV. na znak svojej vďačnosti daroval kostolu prekrásnu gotickú monštranciu.

Ludovit Veľký zase oslobodil Trenčanov od platenia tridsiatky a mesto daroval patronát farského kostola. Nariadił, aby trenčianski predavači chieba platili nemocníci 2 denáre každú sobotu. Teda Trenčín už vtedy mal nemocnicu.

7. Blahosklonnosť kráľa Zigmunda.

Zigmund často sa zdržoval v Trenčíne, ktorého oddanosť bohatu odmeňoval. R. 1402 daruje mu právo prinášať, skladat a predávať tovar z Ruska a Poľska. 15. apríla 1405 mesto povýšil na slobodné a kráľovské. Potvrdil ho vo fariskom patronáte a r. 1412 nariadił, aby majetok občanov, čo zomreli bez priamych potomkov, pripadol kostolu. (Jus caducitatis.)

8. Husitské vojny.

Boly to smutné časy. Považie mnoho trpelo pod fažkým krokom husitov, najmä r. 1430, keď

pustošili Považie až po Trnavu. Nasledujúceho roku v noci podpálili a zničili Trenčín, ale hrad nedobyli. Nazpäť tiahnuvších porazil Mikuláš Rozgonyi a Krištof Országh. Žigmund, Albert I. a Matej darujú mestu rozličné privilegiá, ako náhradu za utrpené škody. Matej i ročitých 200 zlatých. Ale Trenčín ani za 30 rokov sa nezotavil z tejto pohromy.

R. 1454 Ján Huňady, správca krajiny, daruje mestu ius gladii, právo nad životom a smrťou „proti zbojníkom, kminom, vlamácom do krýpt i proti vznešeným ničiteľom majetku“.

Ako vidno z tohto čítatu, bezpečnosť života a majetku vtedy nebola nijaká.

9. Ján Jiskra z Brandýsa.

Kedže po smrti kráľa Alberta (1439) Maďari zvolili si za kráľa poľského Vladislava, vdova kráľovná Alžbeta povolala na Slovensko Jána Jiskru z Brandýsa, aby hájil práva jej syna Ladislava Pohrobka. Jiskra vskutku sa stal neohrozeným obrancom trónu diefata-kráľa. Jeho vodcovia Komorovský, Axamith a Talafús dobyvali slovenské hrady jeden za druhým, takže z Jiskru sa stal druhý Matúš Čák. Základom jeho moci tiež bol trenčiansky hrad, ktorý opevnil a učinil nedobytým, takže Ponárác, vojvoda Vladislavov, ani sa ho neopovážil oblahnúť.

10. Pod kráľom Matejom.

Za panovania Mateja (1458–80) prekvital Trenčín. Kráľ sa tu často zdržoval. Vernoš mestu odmeňoval kráľovsky, o čom svedčí jeho 13 listín v mestskom archíve. Výrobky trenčianskych remeselníkov oslobodil od cla v celej krajine.

Trenčín za jeho panovania prežil mnohé radostných dní, najmä r. 1461, keď sem zavítala kráľova snúbenica Katarína, dcéra českého kráľa Juraja z Poděbrad (1458–1471). Kráľovská nevesta prišla 1. júna v sprievode magnátov a šľachticov svojho národa. Mateja pri privítaní zastupoval ostrihomský arcibiskup v sprievode najpoprednejších maďarských magnátov a slovenských zemanov. Posolstvá sa zdržaly v Trenčíne dlhší čas, aby sa zúčastnily hier, zábav, turnajov a hostín. Hrad Trenčín a Považie ožily ako málokedy predtým.

Svadba bola v Budine za veľkých slávností

Netrvala však dlho tāto shoda medzi maďarským a českým kráľom, lebo Matej po skorej smrti Katarínej začal boj proti svojmu svokroví a r. 1469 dal sa korunovať v Olomouci za českého kráľa, z čoho povstala vojna. Svehla dobyl Kostolany a s moravským šľachticom Matejom Sternbergom narobil mnoho starosti Matejovi. Konečne zvíťazil kráľ a Svehlu dal popraví.

Trenčín a hrad vytrval verne pri Matejovi.

Kráľ Matej daruje trenčiansky hrad r. 1476 Štefanovi Zápoľskému za jeho verné služby v rozličných vojnách. A keď Vladislav II. daruje mu ho dedičným právom, Trenčania mali nového pána.

11. Pod Zápoľskými.

Hrad dostal dnešnú svoju formu najmä od Stefana Zápoľského, ktorý hrad spojil s mestom v jeden celok, keď obohnal Trenčín silným, vysokým múrom. Za neho panovala na hrade nádhera, pohodlnosť a bohatstvo. Tak si to žiadala Hedviga, tešínska kňažná, jeho žena.

Po smrti mužovci († 1499) sama vychovávala svoje deti: Jána, Juraja, Magdalénu a Barboru.

Dni radosti zavítal zas do Trenčína, keď r. 1512 prisko na hrad skvelé nosilstvo poľského kráľa Zigmunda, aby prevzalo Barboru, krátku sňatkou. V nočnejte holi biskup Ján Luhranz kapitáni Sídlovice a Gordon c. 500 jazdcami. Sídlovec tunciansky hradom a zároveň týždeň Mandučiu odporúčala matka tešneka knieža Kazimír a nevestin brat Ján c. 800 jazdcami.

Kraňská Hedviga umrela r. 1521 na trenčianskom hrade. Pochovali ju na spišskom hrade vedľa muža. Nitriansky biskup Podmanický odbavil pohrebné obrady s asistenciou 60 kňazov.

Po nešťastnej bitke pri Moháči (r. 1526), v ktorej zahynul kráľ Ľudovít II., Stefan Podmanický korinoval Jána Zánoškého za kráľa uhorského. Druhá Maška Hachtv volila si Ferdinanda Habsburga. Nastal boj, v ktorom zvíťazil Ferdinand. Voivoda Ferdinandov Katzianer zaujal rad-radom s'ovenské hradu Zánoškého. Tak r. 1528 zaujal aj trenčiansky, ktorý i s mestom zničil ohňom. Pavol Baračka a Roždič Kozák chránil hrad do poslednej chvíle. Zhorel i farský kostol a v ňom telo sv. Pavla, prvého misionára. Na hrozné útrany mesta, ktoré zapríčinil Katzianer, unomila nás ešte aj teraz sa vyskytuje slovo: Kacíán, ktoré značí ľudu ukrutného, surového a nemilosrdného.

Trenčín dlhé roky čítil fašké následky obliehania a dobytie hradu a mesta. Ferdinand mu preto odniesol na 10 rokov všetky dane.

R. 1543 mesto vystavilo terajšiu mestskú vežu. Taká bola aj na druhom konci námestia,

ktorú odstránili r. 1761 pri novostavbe župného domu. R. 1568 mesto vybudovalo kryté schody, vedúce k farskému kostolu, kde bola zbrojnica.

12. V čase bojov proti Habsburgom.

Mesto hrozne mnho trpelo v tejto dobe. Hrad bol v nemeckých rukách. Vodcovia Bočkayho 14. mája r. 1605 obliehli Trenčín a onečidlo sa zmocnili mesta. Eud týrali, majetok kradli. Vyhladovaný hrad sa poddalo 20. júla r. 1605. Hajdúsi zvíťazili, ale horšími sa dokázali byť od Tatárov. Vylámali dvere na domoch a všetko pobrali ubladeným Trenčanom. Poriadok obnovil gróf Štefan Illésházy, trenčiansky župan. Doraziac z Poľska, kde utiekol pred pomstou Habsburgov, najhroznejšího kapitána hajdúchov Belošiča, ktorý ani mŕtvym nedoprial pokoja, dal zastreliť, hlavu pribiť na mestskú bránu a ostatné telo hodit do Váhu. O tri roky neskôr Štefana Somogyiho, kráľovského advokáta, dal povesiť na 4 m vysokú šibenicu, postavenú pred mestským domom. 5 hodín nechal visieť jeho telo. Somogyi bol hlavnou príčinou, že Illésházy príšiel o celý svoj majetok a pred hnevom kráľa Rudolfa II. musel utiecť do Poľska, aby si zachránil aspoň život. Jeho nesmierny hnev vybúšil v krvavú pomstu.

Boje medzi Habsburgami, Maďarmi a Slovákmami trvaly však ďalej.

13. Reformácia a protireformácia.

Reformácia v Trenčíne sa rýchle rozširovala, lebo jej všemožným patrónom bol sám hradný pán gróf Gašpar Illésházy. Katolíkov bezohľadne utláčal. R. 1614 odobral im kostol a dva cintoriny, takže nemali ani kde mŕtvych pochovávať. Zakázal im služby božie a do úradov ich nepripustil.

Vted sa kardinálne zmenšily príchodom jezuítov (1645). Posväcka nádherného barokového Jezuítského kostola (1657) bola sviatkom katolíkov ceľého Považia. Jezuiti v Trenčíne 1649 otvorili evanjelizum a dali sa do húťevnej práce v ťkne. kostole a po miestach, aby Trenčín a Považie priviedli naznáti na otcovský, katolícku vieri. Nastaly ostré boje, ale jezuiti nekončili. Prevahu a absolvitnu výšvu evanjelikov zomil rímský Juraj Illésházy, syn Gašpara Illésházyho. Prestúpil na katolícku vieri a stal sa tiej apoštola i so svoiou ženou Máriou Forgáčnovou. Keď r. 1671 vzia naznáti kostol a dva cintoríny, zase evanjelici nemali kde pochovávať svojich mŕtvych, takže starosta mesta Lipanský premiestil dočasne svoju záhradu na cintorín. Cintorín je tam do teraz Katolíci nadobudli prevahu i na mestskom dome natočko, že r. 1674 na kráľovský rozkaz len katolíci mohli byť členmi magistrátu. Výkvyv boly vzájomné.

Jezuiti do r. 1773, ktorí hoili v Trenčíne, temer úplne rekatolizovali Trenčín a Považie.

Z tých dôvodov musíme srovnátať dve dátu, že i porozumenie a vzájomnosť nazývaly medzi trenčianskymi katolíkmi a evanjelikmi.

Trenčína po Bielej horie ochotne prijali českých exulantov a podporovali i renanžmi. Mesto ich duchovným platiťo no 100 zlatých ročne. Nači tu istý útuok Custos. Čezelovec, Mettereri, Berbirstorfi, Sroški, L'uvovci, Konopitskí. Dobre sa tu mal. Jacobus Jacobaeus, český knaz, r. 1626 vreliami slovami dáva vďaku mestskému magistrátu, že ho láskave prijal so ženou i s deťmi.

Druhé dátum spolupráce zrodilo sa za tureckých vojen.

Veľká rohroma zastihla Trenčín dňa 2. okt. 1663, keď Turci napadli a dorúbali stráž 300

Trenčianov zabili, mnohých odviedli do zajatia, medzi nimi aj ženu ev. farára Samuela Chalupku. V týchto bojoch Trenčania svorne bojovali a mireli za svoje mesto bez rozdielu vierovyznania. Veľké spoločné nešťastie donutilo ich k svornosti.

Trenčania vo svojom zúfalom stave žiadali pomoc od cisára Leopolda. I prišlo žiadane rakúske vojsko, ale horšie bolo od Turkov. Mesto muselo vojsko strávovať, hoci samo nemal čo jest. Viac sa ho ani nestrieslo až do r. 1782. Vojsko zaujalo hrad, odkiaľ panovalo nad celým Považím. Klúče mesta mal rakúsky veliteľ. Keď magistrát protestoval proti rozličným násilnostiam, páchaným na úbohých občanoch, veliteľ uvalil na mesto ešte väčšie farchy. A keď i žalovali na neho u cisára, nijaká náprava sa nestala, iba že za krutým veliteľom prišiel ešte krutejší.

14. Kurucké vojny.

Povstanie Thökölyho (1678) na Považí nemohlo pustiť hlbšie korene pre dve príčiny. Hrad trenčiansky bol v nemeckých rukách a župan Juraj Illésházy bol verným poddaným Habsburgom, kym sa v nich hrozne nesklamal.

Povstanie vzalo väčšejí zvrat, keď kráľ Leopold priúnuty bol poslať časť svojho vojska na kraj Rýna proti francúzskemu kráľovi Ludovítovi XIV. Kurucké čaty vtrhly vtedy na Trenčiansky kraj a pustošili ho.

Keď r. 1682 Thököly s tureckou pomocou zaujal Košice, cisár rozkázal opevniť trenčiansky hrad. Rakúšania donutili mestských kováčov, murárov a iných majstrov, aby ho zadarmo opravovali.

Zupa vystrojila aj insurrekcii v prospech

Habsburgov, ktoréj veliteľom sa stal Juraj Illésházy. No, Habsburgovia mu neverili a onedlho vrhli ho do žalára v Olomouci. Keď sa odťaľ po roku vyslobodil, zovrela v ňom prudká krv Illésházyovcov a pridal sa k Thökölymu.

Porážka Turkov pri Viedni r. 1683 zničila všetky nádeje Thökölyho. Kráľ Leopold r. 1684 vyhlásil amnestiu všetkým infidelom, ktorí mu slúbia vernosť. Juraj Illésházy sa tiež vrátil, ale županstvo už viac nedostal nazpäť. Cisár za nástupcu jeho vymenoval Mikuláša Illésházyho.

Po karlovickom mieri r. 1699, v ktorom Turci sa vzdali celého Uhorska, vifazná Viedeň zamýšľala uskutočniť svoj starý plán: vtelieť Uhorsko v jednu nerozdielnú ríšu. Vzťahovalo sa to i na Slovensko. Proti týmto snahám a útiskom povstali František Rákoci II. po boku s gr. Mikulášom Berčením. R. 1703 vyvolal povstanie v slovenských župách a zmocnil sa celého Slovenska.

Na Trenčín prišly fažké časy. Na hrade panovalo nemecké vojsko a kuruci za 4 roky (1704-1708) obliehali mesto. V uzavretom meste, keďže Nemci s občanmi nemali súčitu, nastal ukrutný hlad, takže ľudia „ako divá zver jedli trávu a hromadne mreli“. Ján Pfeffershoven, Edmund Hurly, Morelli von Mohrenberg, rakúski komandanti, krvou majú zapísané svoje mená v análoch trenčianskych. Boje, útoky kúručov medzitým stále trvaly. Bledu Trenčanov rozmniožil neštastný deň 14. mája r. 1708, keď hrozný oheň zničil celé mesto i s kostolmi. Neštastie dovršila krvavá bitka 3. augusta r. 1708 pri Trenčíne, kde cisársky generál Heister na hlavu porazil Fr. Rákóčiho II. 3000 mŕtvol, najmä Slovákov, krylo role medzi Turnou a Hámrami. Raneného Rákóčiho fažko zachránili od zajatia. Vtedy Trenčín stal sa hrobom mŕtv-

dých, udatných Slovákov z celého Slovenska. Po tejto porážke Považie sa pridalo ku kráľovi

15. Trenčín po krutých bojoch.

Mesto pomaly a fažko sa zotavovalo zo strašnej pohromy. Podľa hodovernej štatistiky zo 7.844 obyvateľov ostalo na 3.000. Boje, hlad a mor kynožily Trenčanov o závod. Mestská rada hľadala a našla pomoc u sv. Františka Xaverského a vyvolil si ho za patrona mesta. Pamiatkou pobožného ducha našich otcov sú dve mestské votívne slávnosti, každoročne sa opakujúce v kostole piaristickom.

Kedže hrady pomaly úplne stratili svoj význam, nemecké vojsko opustilo trenčiansky hrad r. 1782. 112 rokov bašťovalo tu a trýznilo Slovákov. A keď 11. júna 1790 oheň zničil hrad i s celým mestom, od toho smutného dňa leží hrad v čiernych rumoch, ako smutná, ale i v troskách veľkolepá pamiatka žalostných i slávnych a radostných časov.

Je majetkom mesta.

16. Za francúzske vojen.

Mária Terezia vo svojich vojnách, najmä v sedemročnej (1756-1763), od trenčianskej župy dostávala dobre vyzbrojené jazdecké bandériá. I mnoho Trenčanov vylialo svoju krv za jej slávu.

Po zrušení rehole jezuitov (1773) Mária Terézia ich kláštor a gymnázium darovala r. 1776 piaristom. Zemiansky konvikt, ktorý založil r. 1692 Juraj Széchényi, arcibiskup ostríhomský, darovala mestu pri úprave patronátu katolíckej fary. Teraz je na tom mieste vystavená Okresná sporiteľňa a pokladnica.

Okrem tejto budovy dostalo mesto od nej právo na 6 krčiem, 12 mlynov, mýto na moste a právo vyberať mestny poplatok na trhoch, jarmokoch, aby svojim patronátnym povinnosťam ľahšie mohlo zadosťčiniť.

Pod cisárom Jozefom II. stolica i mesto postavili sa na pasívnu rezistenciu. Župan Ján Illésházy nepríli ponúkané mu dvorné hodnosti a úrady. Trenčania verejne spálili cisárské listy a písomné rozkazy na Sihoti.

Panovanie cisára Františka (1792-1835) z prvej polovice bolo obťažené vojnami s revolučným Francúzskom. I Trenčianska župa musela vrináčať veľké obete, tak hmotné ako životné. Trenčania boli v hojnom počte v zemianskych bandériach.

17. Do roku 1848.

Povodeň r. 1813 zaprísnila veľké škody tak župe ako aj mestu. Na Považí zahynulo 70 mužov, 67 žien a 57 detí. V samom Trenčíne sa utopilo 10 mužov, 13 žien a 21 detí. Hmotná škoda na Trenčiansku činila 1.446.319 zlatých. Trenčania utrpeli škody za 166 058 zlatých. Váh odnesol nielen domy a zbožie, ale aj ornú pôdu, takže len skala a štrk ostal v údoli. V tejto povodni bezmála mal zahynúť František Palacký. Na veľké šťastie jeho starý známy Bakšo povolal ho k sebe na nocňa. Do rána z hostince na Sihoti, kde Palacký mal už posteľ objednanú, neostalo ani stony. Všetci ľudia, v ľom nocujúci, zahynuli. Pamätná tabuľa v ulici Palackého ukazuje výšku pustošiacich vln.

Cholera r. 1831 mnho starosti narobili župe i mestu. V Trenčíne umrelo 83 osôb. Jozef Vurum, nitriansky biskup, pomocne prispel vtedy župe založením sirotinca v Žiline. Prvým

správcom ústavu stal sa Ludovít Stárek, žilinský kaplán, neskôr trenciansky opát-farár (1845-1863).

18. Od roku 1848.

V tom čase veľký ruch a široký pohyb zvládol i celým Považím. Nadšenosť, oduševnosť za samostatnosť a slobodu zapaľovaly srdcia Slovákov.

Götz, cisársky generál, 2. januára 1848 podpálil Budatin pri Žiline. Simonich, rakúsky generál, 27. októbra prenocoval v Trenčíne i s vojskom a zapričinil mestu značnú škodu. Na druhý deň pri Kostolnej (nedaleko Trenčína) Ľahko premohol slovenských gardistov. Padlo ich 16 a vyše 20 ich zahynulo vo Váhu. Keď rakúske vojsko za pomocí Rusov v krvi udusilo maďarské povstanie, Viedeň sa pomstila na Maďarov a Slovákov jednako. Zavládla doba Bachova (1848-1867). Nemčina sa šírila v úradoch, školách i v spoločenskom živote. Piaristi vtedy učili po slovensky. Po nešťastných vojnách (piemontskej 1859, prušiackej 1866) Viedeň sa vyrovnala s Maďarmi, ale Slováci zostali bez povšimnutia. Ich nádeje, žiaľ, stroskotaly úplne.

19. Postupný vývin mesta.

Bedrichova, teraz Stefánikova kasáreň, bola vystavená r. 1888. Mesto prinieslo veľkú obef pri jej stavbe. Tiež tak pri rozšírení bývalej hornádskej kasárne. Povýšenie gymnázia na hlavné r. 1877 s právom maturity, stavba poschodových škôl zveľadili kultúrny život mesta.

Hmotný rozmach mesta treba pripisať najmä považskej železnici. Vlaky chodili najprv len po Isteňnik pri Trenčíne. Konečne r. 1883,

postavením železného mostu cez Váh, Trenčín mohol byť spojený železničnou traťou so Žilinou.

Toto spojenie umožnilo stavbu tovární. Utvorila sa borovičková r. 1904, súkenka Ti-berghien r. 1907, Titanic 1908, parná pila 1911.

Železničná trať na Bánovce sa stavala roku 1901. Druhá trať kolajnic na Žilinu bola položená roku 1905.

Elektrikou začalo mesto svietiť 1. mája 1907. Je to hlavnou zásluhou Ernesta Učnayho, bývalého mešťanostu. Kanalizáciu a vodovod zaviedlo mesto roku 1911. Stálo to spolu 944.600 K.

20. Prevrat.

Trenčín vobec nemal správnej vedomosti, čo sa po prvej svetovej vojne chystá. Do tejto neistoty zasvetila deklarácia turčiansko-sväto-martinská z 30. októbra 1918. Z Trenčianskej župy boli tam Dr. Karol Stúr, advokát v Trenčíne a Dr. Karol Kmeťko, farár v Tepličke, zosnulý nitriansky arcibiskup. Deklarácia vyvolala v Trenčíne veľké nadšenie. Staré župné zastupiteľstvo zasadalo posledný raz 31. okt. 1918.

1. novembra bol pochmúrny deň, ale nie tak v srdciach. Policajný úrad vyzval obecenstvo na plakátoch, aby zachovalo poriadok a bezpečnosť na živote a majetku. K rabovačkám predsa došlo, no nie v Trenčíne, čo bolo zásluhou občianskej obrany, ale v okolitých dedinách.

V týchto fažkých časoch Dr. Karol Stúr, predseda Národnej rady, preukázal veľkú službu mestu, usilujúc sa všemožne o zachovanie poriadku, čo sa mu aj podarilo.

Ceské vojsko obsadilo mesto 10. novembra 1918. V administrácii župy a mesta nenastala nijaká medzera, lebo väčšia časť úradníkov ostala na svojom mieste. Rozbúrený stav mesta skonsolidoval sa rýchlosťou.

Za prvého slovenského trenčianskeho župana bol vymenovaný Dr. Jozef Minárik 18. dec. 1918.

21. Po prevrate.

Prvým slovenským mešťanom sa stal Jozef Laco. Za neho zavládla nad všetkými úradmi a celým mestom vojenská diktatúra veliteľa majora Dvořáka, o ktorej len toľko naznačíme, že bola hlavnou príčinou rozhorčenia a trpkosti, sklamania a hnevnu medzi Trenčanmi a Čechmi. Násilenstvom, grobianstvom, stálou perzekúciou spokojného občianstva nemožno si získať srdce a dôveru. Za Lacom nastúpil úrad mešťanostu Cyril Svoboda, muž pokojného, väzneho ducha. Co bolo rozhárané, dal to do poriadku.

1. januára 1923 Trenčín, z mesta degradovaný na obec, dostal richtára v osobe Ing. Šustavy Dohnányho, človeka tiež mierneho. Od 6. nov. 1924 stál na čele mesta mestný opát-farár Rudolf Míš, výborný finančník so širokým rozhládom a praktickou iniciatívou. Hmotné pozdvihnutie mesta, vydáždenie, asfaltovanie ulíc, vokusné usporiadanie hlavného námestia, stavba nového bitúku sú spojené s jeho menom. 22. marca 1928 nastúpil na jeho úrad Jozef Reihel, dobroprajný muž, ktorý venoval mestu a jeho rozkvetu všetok svoj čas. Zomrel 24. apríla 1939. Dr. Ján Zaťko nový starosta, nastúpil svoj úrad 15. júna 1939.

Vedúcim notárom bol D. Kántor. Za ním nastúpil tento úrad v decembri 1935 K. Jelinek.

22. Trenčín v rokoch 1939-1945.

Vojnové udalosti a medzinárodné okolnosti zrodili Slovenský štát. Mešťanom bol Dr. Ján Zaťko a keď sa dobrovoľne zaďakoval koncom

januára 1945, nastúpil na jeho miesto Štefan Markovič. Za uvedený čas Trenčín pokračoval vo svojom vývine.

23. Oslobodenie Trenčína od Nemcov.

Dňa 10. apríla r. 1945 prichodily do mesta prvé oddiely ČA.

Nemci s protivnej strany Váhu kládli silný odpor, takže húževnaté boje trvaly tri týždne ktorým víťazná ČA zmocnila sa i pravej strany rieky. Veru často sa ozývaly salvy ČA na Stahlinovom námestí, kde ukladali na odpočinok svojich padlých.

Konsolidácia pomerov a životných podmienok po vyčistení mesta a okolia od Nemcov pokračovala uspokojuvo, zača našu vrelú vdaku si zaslúži lajdinant Cerezow, veliteľ mesta, človek širokého rozhľadu, praktického smysľania a vzácneho spolučítania tak pre potreby mesta ako i jednotlivcov. S veľkým porozumením spolupracoval s mešťanom Dr. Gerhardom Sebákom, ktorý prevzal fažkú funkciu hlavy mesta za najťažších okolností. Neskôr vytvoril sa Revolučný národný výbor, ktorý na čele s Jánom Bartákom úspešne pokračoval v osoznej práci.

Dňa 4. novembra 1946 za predsedu MNV bol zvolený Dr. Jozef Baar, ktorý s chvalitebnou agilitou spravoval mesto. Za ním nastúpil významný úrad Ján Mikula a od apríla 1949 spravuje mesto horlivý Štefan Ondrušek. Vedúcom notárom je obozretný Vincent Matúšek.

Trenčín má všetky podmienky, aby svoje vedúce položenie na Považí nielen zachoval, ale i zveľaďil. Nebesá budú mu na pomoc podľa jeho storočného hesla, vtesaného do mramoru na mestskej veži: „Ak Boh nestráži mesto, darmo bdie, kto ho stráži!“

24. Historické drobnosti.

Uhorský kráľ Koloman (1095—1114) r. 1111 vydal listinu, kde sa popisuje majetok Zuborského kláštora pri Nitre, v ktorej spomína, že prvý uhorský kráľ Sv. Štefan (1000—1038) obdaril tento kláštor tretou čiastkou trenčianskeho mýta ($\frac{1}{3}$, patrila kráľovi a $\frac{1}{3}$, trenčianskemu županovi).

Pre vtedajší hospodársky i kultúrny vývin mesta je to veľmi zaujímavý záznam.

Kedže teda tretia čiastka trenčianskeho mýta tvorila kráľovský dar, z toho môžeme dôvodí, že Trenčín už okolo tisícioho roku bol významným centrom priemyslu a obchodu, kde sa stretávali záujemci z Čech, Moravy, Uhorska a Poľska. Treba spomenúť i tú závažnú okolnosť, že Považím viedla obchodná cesta až po Baltské more.

25. O Matúšovi Čákovi.

Matúš Čák, pán Trenčianskeho hradu a takmer celého Slovenska, je najzaujímavejšia osoba svojho veku, teda konca XIII. a prvej štvrti XIV. storočia. Je výraznou sebavedomou dramatickou osobnosťou, ktorá zo svojej zaujímavosti nestratila ani po 600 rokoch, ba nadobudla čím diaľ, tým viac markantnejšieho profilu.

Na doplnenie krátkej črty o jeho živote uvádzame rozličné historické drobnosti, ktoré nás zaistne budú zaujímať, tým väčšmi, že jedine jeho zásluhou sa stalo, aby Václav III. nastúpil na osirelý uhorský trón.

Matúš Čák bol skaloprevne presvedčený, že Uhorská krajina, ktorej značnú čiastku tvoria Slováci, len pod kráľovstvom Václava II. bude šťastná. Po vymretí rodu Árpádovského (1301)

celú svoju energiu, moc a vplyv venoval uskutočneniu tohto svojho požehnaného presvedčenia.

Bolo to rozhodnutie ducha so širokým rozhládom, srdca so zriedkovou láskou k Slaviam, moci so štátnickou múdrostou.

Tento jediný skutočnosť, že žil a mrel za královstvo českéj krvi Václava II., učinil Matúša Cáka miláčkom slovenského ľudu, ktorý jeho pamiatku ovenčuje vavrínom oddanosti a ružami lásky. Pre povdačného, úprimného ducha slovenského ľudu je charakteristické, že hustým flórom zabudnutia zahaluje jeho mnohé skutky, zrodene z nesvornosti a hriešnej sobeckosti, len aby ho mohol postaviť na piedestál svojskosti a národného povedomia.

Žiaľ, že Václav II. neprijal ponuknutú uhorskú korunu, vyhovárajúc sa, že i česká s poľskou je mu fažká a tak posil miesto seba svojho syna 12-ročného Václava III., ktorý bol aj korunovaný za uhorského kráľa v Stolnom Belehrade 27. augusta roku 1301.

O tomto Matúšovi trenčianskom uvádzame tu niektoré, zaiste zaujímavé historické podrobnosti:

Roku 1299 zbavil kráľ Andrej III. Matúša Cáka palatinstva. V listine z 2. mája 1299 už ho spomína ako condam palatina. Tažko zistíť prečo. Iste uplatnili sa žaloby jeho nepríateľov, ktorých mal veľa. Maďarský historik Botka piše (1873) o tomto prípade, že „fažká veda múdro spravovať krajinu nepatrila medzi vlastnosti kráľa Andreja III.“

• • •
Veľmi zaujímavé podrobnosti sa dozvieme z obžalobnej listiny Jána, nitrianskeho biskupa, z r. 1318, ako opevňoval Matúš Cák svoje hrady, tak i Trenčiansky. Sú to dátia poučné, ako sa

branil proti nepriateľovi. Potom opevnil Trenčiansky hrad priekopami a mür klátni. Drevy snášal, aby mohol páliť väpno... Stroje da priniesť do tábora (hrad) na odrazenie útokov a veľké kláty na upevnenie hradu... I Topoľčany obohnal priekopami a opevnil veľkými klátnami, vystavil aj bašty, do ktorých nashromaždil kamenia, potrebného i na stavanie murov...

Teda hrad urobil nedobytným múrami z kamena a väpna, ktoré posilnil celými kmeňmi starých stromov, vbitými pozdĺž murov. Z muru kde-to vyčnievaly bašty, odkaľ i skalami odrážali útoky nepríateľské.

• • •
Ziadúca by bola reštaurácia aspoň Matúšovej izby, čo by nevyžadovalo veľkého nákladu, lebo miestnosť je dosť zachovaná. Jej otvorený krk je pôvodný, len ošarpaný. Hladký kamenný gotický okraj nízkych dvier, vedúcih z úzkej chodby do miestnosti, je úplne zachovaný a treba by bolo vsadiť doň len štílové dvere. Za kamenným rámom v mohutnom mure miernu veľké štvorhranné diery, do ktorých na noc strčili silné štvorhranné dubové brvno čo zátor.

• • •
O veľkom zvone Matúšovej veže čítame v zápisoch trenčianskych piaristov z r. 1778, že ked vtedy v auguste hrom udrel do tejto veže, okrem niekoľkých trhlin nezapričinil väčší škody, lebo „pred niekoľkými mesiacmi veľmi chýrny, niekoľkimi metrákami väčši zvon bol prevezený do Dubnice na rozkaz grófa Illésházyho, majiteľa hradu“.

Zvon zavesili vo veži farského kostola, aby na veľké sviatky svolával ľud na služby božie,

a slávostne a redostne vŕtal pobožných pútníkov, prichodiacich i z ďalekých krajov Slovenska. O jeho ďalšom osude toľko sme mohli zistieť, že 24. apríla 1882 stal sa korisťou pažiarového ohňa, ktorý zničil polovicu mestečka, celý kostol s vežou, a v nej tri zvony, čo sa v ukrutných plameňoch rozlialy. Medzi týmto bol aj Matúšov, jediná pamiatka okrem hradnej veže po tomto veľkom pánovi Váhu a Tatier.

26. Niečo z udalostí po korunovaní Václava III.

Pápež Bonifác VIII. nechcel sa spriateliť s kráľovstvom Václava III. a vynaložil všetkú svoju moc, aby trón zaujal Karol Róbert, ktorého Rehor, ostrihomský arcibiskup, neskôr si korunoval.

Pápež vo svojom hneve obrátil sa i proti kráľovi Václavovi II., aby zodpovedal za tie udalosti. „Divím sa — písal mu — že si dovolil svojmu synovi, aby sa stal uhorským krájom a korunoval ho dôstojný kaločský arcibiskup — ak ho môžeme dôstojným nazývať — s ne-hodnými prívržencami svojimi. Akým právom? Veru, v takej vážnej veci nemal si obísť pápežskú stolicu.“

Benedikt IX., nástupca Bonifácov, tiež sa ujal Karola Róberta, práve tak Klement V., ktorý onedlho nasledoval za ním.

Veľkou stratou bolo pre Václava III., že Ján, kalocský arcibiskup, onedlho umrel a na jeho miesto sa dostal biskup Štefan, prívrženec Anjouovcov. Nie menej horil za Karola arcibiskup ostrihomský, biskup pätikostolský, vesprémsky, čanadský a najmä Ján, nitriansky, ktorého si Karol Róbert priviedol so sebou.

Pomer medzi Václavom III. a Karolom

Robertom priešiel sa zo dňa na deň, lebo prívrženci Karolovi nechceli sa smierit s kráľovstvom dediča českého trónu. Václav III., aby odmenil Matúšove zásluhy a zabezpečil si jeho priazefi na všetky časy, obdaril ho veľkým majetkom: Trenčianskym hradom i celou župou.

Týmto kráľovským gestom vzbudil novú nádej a silu vo svojich prívržencoch. Nádej odmeny a silu víťazstva proti Karolovi Robertovi.

Budín, hlavné mesto krajiny a sídlo Václava III., ostal však skalopevný a verný svojmu kráľovi i bez nádeje na odmenu. Svojej vernosti dal skvelý dokaz už v prvej polovici septembra r. 1302, keď prívrženci Karolovi napadli toto mesto, aby ho zaujali. Kedže sa im to nepodarilo, vyzvali občanov, aby im vydali Václava III., ktorý vraj zaujal krajinu bez súhlasu pápežovho. Budinčania im však odporúčali, aby si príšli po neho, ak sú natoľko odvážní a chcú umrieť, lebo oni vytrvajú pri Václavovi do poslednej kvapky krvi! Vtedy karolovci vo svojom nesmiernom, ale bezmocnom hneve obsadili súsedné dediny, okolité vrchy a rabovali, pálieli, čo im príšlo pod ruku. Vykynožili aj chýrečné budínske vinice.

Na tento vandalismus nemohli netíne pozerat prívrženci Václavovi a vytrhli z hradu, aby ich potrestali. Mnohých z nich pobili, ale aj oni utrpeli značnú stratu.

Ked však Ivan Németh-Ujváry prichádzal Budinčanom na pomoc, karolovci utiekli do Stolného Belehradu, aby sa vraj vrátili, keď ich bude viac. Rozhorčení Budinčania za veľkú škodu, čo utrpeli najmä spustošením vinic, lebo práve boli pred oberačkami, slávostne vyhlásili, že neuznávajú cirkevnú kliatbu, vypovedanú nad nimi Mikulášom Boccasinom, pápežským legátom a zrušujú ju. Stalo sa to v sláv-

nostnej procesii, na ktorej sa zúčastnili s ho-
riacimi sviečkami. Keďže farár nechcel slúžiť
službu božiu, sosadili ho a na jeho miesto po-
výšili knaza Eudovita, ktorý im slúžil sv. omšu;
krstil a pochovával. Vedúcimi v tomto smelom
odboji boli rychtár Peterman a Martin
„Slovák“.

Na spomenutý list pápeža Bonifáca VIII.
odpovedal Václav II., že jeho syna nezvolili
nasili za krála, ale podľa dedičných práv a to
jednohlasne, preto bezpodstatné sú všetky jeho
námiety.

Pápež, aby spor urovnal, žiadal Václava II.,
aby prišiel i so synom do Ríma. Na ten čas
povolal ta i Máriu, sicijskú kráľovnu, a jej
syna Karola Roberta i niekoľkých biskupov
Uhorska, ktorí aj prišli. Ale Václav II. so synom
neprispiel, lebo vedel, že pápež je výlučne
patrónom Karolovým. Výsledkom konferencie
bolo, čo sa dalo očakávať a čo i sám Václav II.
predvidal, že pápež vyhlásil Karola Roberta za
legitimného kráľa pod fafchou exkomunikácie.
Zároveň cirkevnou kliatbou pohrozil každému,
kto by Václava II., alebo jeho syna uznával za
kráľa uhorskej krajiny. Kto im bol slúbil ver-
nosť, toho osloboď od prísahy. Súčasne vyzýva
a splnomocňuje kaločského arcibiskupa, aby
prísně potrestal a donútil k vernosti neposluš-
ných františkánov, paulínov, dominikánov a
augustiánov, ktorí všetci telom a dušou, srdcom
a krvou boli za kráľovstvo Václava III.

Keď nástupca Bonifácov Benedikt IX. vy-
menoval za ostríhomského arcibiskupa Michala,
výbojného a udatného záhrebského biskupa,
ktorý mu prisľubil, že znemožní kráľovstvo
Václava III., veci dozrievaly, lebo Karol Robert
zdola sa približoval s vojskom. Keď sa to Vá-
clav II. dozvedel, „chcejúc radšej stratif korunu.

než jediného syna“ (Palacký), rozhodol sa
k rozhodujúcemu skutku. Vybral sa s početným
vojskom do Budína, aby syna, prípadne i na
živote ohrozeného, vzal nazpäť do Čech.

Miestnosť, kde sa sišli v kráľovskom úbore,
 bola nádherne ozdobená, drahými kobercami
obložená. Prítomní boli všetci cirkevní a civilní
hodnostári, čo ostali verní svojmu mladému
kráľovi. Veľmi dojímavé bolo stretnutie kráľa-
otca s kráľom-synom.

Keď vstúpil Václav II., syn mu letel do
náručia a s radostným výkrikom sa bozkal
v sлизach (Palacký). Scéna otcovskej a synovskej
lásky hlboko dojala všetkých prítomných. Na
žiadosť otca sa rozhodli, že na druhý deň
ešte raz budú korunovať jeho syna, aby aj on,
otec, mohol sa zúčastniť na veľvýznamnej
slávnosti. Kostol bol zase bohatý ozdobený kve-
tinami a drahocennými kobercami. Pod svätou
omšou biskupi najprv položili kráľovský plášť
na plecia Václavovi III., potom mu priviazali
svätoštefanský meč a na sandále, zlatom vy-
šívané, zlaté ostrohy. Keď mu potom na hlavu
položili korunu a do pravice mu dali kráľovskú
berlu, zaznel slávostný spev: *Te Deum lau-
damus...*

Václava II. tak dojaly tieto krásne obrady,
že mu hojné slyz žiarili v očiach.

Keď sa skončily služby božie, kráľ-otec
z kostola vyviadol syna, ozdobeného všetkými
kráľovskými odznakmi, aby sadli na kone a
vrátili sa do Čech medzi volaním na slávu ich
pripravencov a českého vojska, naplnivého
široké miesto pred a okolo kostola.

Kráľ Václav II. týmto spôsobom zachránil
česť tak svoju, ako i synovu, lebo každý na
vlastné oči mohol vidieť, že neuteká, ale ve-
domý svojej moci, slávostne sa vracia domov.

Rozzúrení karolovci so zafátnymi pásťami, ale nečinéne museli pozerať na ich slávostný odchod.

Václav a jeho syn v prostriedku augusta prišli do Prahy, kde ich uvítali hudbou, spevom a nekonečným jasotom.

Pápež po týchto udalostiach poslal do uhorskej krajiny uhladeného, ale i energického kardinála Gentilisa, aby zaistil trón Karolovi Robertovi. Gentilis si najprv chcel získať Matúša Cáka, čo sa mu i podarilo. Nazývajúc ho „Fili mi — syn môj“ odmenil sa mu bratským božkom a sľubom, že „sa stane taverníkom a po kráľovi prvou osobou v krajine“.

Matúš Cák mu veril, ale nie dlho, aby sa väčším spoľahol na svoj meč. Keď zanechal Karola Roberta, za čo ho Gentilis vyobcoval z Cirkvi, veci sa hromadili k novému riešeniu: či Karol Robert bude kráľom, ktorého i Cák bude posúchať, alebo Matúš bude panovať takmer na celom Slovensku. Keďže kráľ Karol nechcel sa deliť o svoju moc a Matúš Cák zase ho nechcel uznať za svojho kráľa, muselo sa bojom rozhodnúť.

27. Listina kráľa Václava III. z 1. marca 1302, ktorou daruje Matúšovi Trenčianskemu hrad a župu.

Václav, z Božej milosti kráľ Uhorska, Dalmácie, Chorvátska, Rámy, Srbska, Galicie, Lodomierska, Kumanstva a Bulharska, večný pozdrav Pána všetkým veriacim Krista, tak terajším, ako budúcum, čo uvidia tento nás list. V záujme je všetkých panovníkov sveta, aby sa ukazovali povdačnými proti svojím verným, ale za ktorých sa prihovára úprimná vernosť a najmä aby vystreli darujúce ruky proti tým,

milá služba; takto totiž zadosť učinia požiadavkám rozumu, posilnia a upevnia svojich verných v statočnej vernosti a prikladom privolávajú aj iných k hľbkej úcte oproti sebe a získajú ich. Z tohto nasleduje, že, nakoľko šľachetný a nám milý a verný muž palatín Matúš, syn niekdajšieho palatína Petra z rodu Cákov, doposiaľ preukázal vzácnu, ochotne prijatú a užitočnú službu nášmu veľmi milému otcovi pánu Václavovi, královi Čech a Poľska, a preukazuje i nám teraz a bude verne i v budúcnosti my za odmenu jeho vernej služby, najmä však preto, lebo tento palatín Matúš bol, čo nás podporoval prvý a najviac svojou radou a presvedčovaním zo všetkých zemanov Uhorska, a povolal nás na najvyššiu kráľovskú hodnosť a priviedol do uhorského kráľovstva a od dieľom svojím a svojich priateľov. A keďže sme tu v Stolnom Belehrade, najmä z príčinenia samého Matúša, prijali svätú a chýrečnú korunu, a pri obradoch nášho korunovania slúžili nám úctivo a slušne prv i lepšie, ako hoci kto druhý v prospech našej hodnosti, zapričniac si mnohé útraty a výdavky, keďže slušným a zodbovedajúcim spôsobom chceme opäťovat tieto nám milé a takt súce na odporúčanie, ako ochotne prijaté zásluhy, dávame, darujeme a do daru dávame zo slobodnej našej vôle tomuto Matúšovi, palatinovi, jeho dedičom, potomkom týchto, aby to všetkí dedičné právom na veky, všetky a jednotlivelé Matúšove hrady, pevnosti a mestá, dedičtvá, hocijakým spôsobom zadovážené a hocijakým menom označené, dedičtvá, alebo majetky z daru kráľa alebo kráľovny, ktoré doteraz mal a vlastnil, alebo ktoré len teraz má a vlastní, najmä však Trenčiansky hrad a župu so všetkými mestami, dedičtvami a dedinami, pevnosťami a všetkými úžitkami, ho-

remi, lúkanmi, rečami ebrebenými a nechrebeňmi, vodami a odtekami vód a s rybárením v nich, a so všetkými patričnosťami k tomuto hradu a stolice vyše menovanému Matúšovi a jeho dedičom a potomkom týchto dedičov sme darovali, dali a do daru odovzdali z našej slobodnej vôle, aby to mali dedičným právom na večné veky. Keby sa však niekto opovážil nerozmyslenou opovážlivosťou protirečiť tomuto násemu daru, ktorý sme prepustili, dali a darovali tomuto, mnho ráz menovanému Matúšovi z dobroprajnosti kráľovskej a milosti zvláštnej, alebo by sa opovážil tomuto Matúšovi, alebo jeho dedičom, alebo potomkom týchto dedičov v tom prekážat, to chceme a sľubujeme, aby sám Matúš a jeho dedičia, taktiež potomci týchto dedičov boli vyňati tak zo sudskej vlády zeme, ako zo všetkých prekážok, aby boli oslobodeni od všetkého útoku, keby sa také proti nám ukázaly, a nedovolíme, aby sa udeľovanie spravodlivosti hocijakým spôsobom vzťahovalo na nich, a to na Matúša, ako aj na jeho dedičov a potomkov týchto dedičov. Na svedectvo tejto veci a na potvrdenie jej večného trvania dali sme vystaviť tento nás list, potvrdený ochranou našej dvojitej pečati. Dátum rukou výborného muža, magistra Stefana, doktora cirkevného práva, dvorného nášho vicekancelára 1. marca r. Pána 1302, v druhom roku však nášho panovania.

* * *

Karol Robert veľa ráz sa zmieňuje o Čechoch, ako prívržencoch Matúšových. Na príklad r. 1312 v listine, ktorou daruje Rikoloffovi dedinu Tarkeo, aby odmenil jeho servitia meritória — veľké zásluhy, sa uvádzia: — „Pod týmto hradom — ide o Šarišský hrad, ktorý

obliehal Karol Robert a ktorý mal v moci maestro Demeter — menovaný nám milí maestro Rikoloff všac ráz utrnie ranu kamelem. Nasmeral, keď drží na pomoc synovnich niekoľkých naľaťina Omodea, a to Ján Mikuláš, Dávid a Ladislav, prívrženci magistra Matúša Trenčianskeho a prívedli „Bohemos super nos eratis servitio — Čechov so zástavami, proti nám rovinnutimi!“ tak že stihá sa býka, v ktorej menovaný maestro Rikoloff udatne bojival pred očami našej Výsosti a vysieval svoju krv, preukazujúc nám aj iné služby, a preto darujeme mu majetok Simona, syna Detrikovho, Stefana, Beka a Herbordia, synov Herbordových. Jána Mikova a Mikuláša, synov Dethenových. Blažia, syna Dethborovho, zemanov, lebo tito, nám neverni, so synmi Omodeovými, svojimi pánnimi, proti nám bojovali. Ich majetok v Tarkeo a majetok Valentina, syna Bočslavovho a Buduina syna Markovho, ležiaci medzi Šarišom a Spišom, od nich odnímajúc, darujeme snominanému Rikoloffovi.“

Väčší, syn Bočslava a Buduina, syn Mar-ka holi vyniesi českí bojovníci Matúšovi, ktorí ich vernosť odmenil veľkými majetkami. No, teraz prišli o ne.

* * *

O Matúšových vojacocho zaznačil Čech opäť Peter vrstovník Čákov: „Keď nechceš mať pohreb, nestretni sa s nimi. A curibus eripiatis te Christus, et hoc cito fiat! — Nech sa Boh ochraňuje od nich, a to čím skorej!...“

* * *

Z týchto krvavých čias spomíname hrdinu-skosť a záriedkovú obetavosť slovenského vod-daného k svojmu pánovi: Po bitke pri Rozha-novciach (1312) do zajatia padol i ktorísi po-

predný Matúšov bejovník, slovenský zemam. Uvádzili ho na Šarišskom hrade, odkiaľ ho však vyslobodil jeho sluha a zabezpečil mu útek tým spôsobom, že ostal v žalári miesto neho. Keď po niekoľkých dňoch prišli na to, v zlosti ufali štachetnému sluhowi Slováktovi lavú ruku. Keď sa neskoršie vyslobodil, povraťačný pán mu daroval jednu dedinu, ako „odmenu za krv“. Fejér: C. D. VIII/1/435.

* * *

Nitrianska kapitula opäťovne nazýva Matúša princeps — panovníkom.

* * *

Z obžalobnej listiny Jána, nitrianskeho biskupa, r. 1318 písanej, vieme, že tak Matúš Čák, ako i jeho najvernejší priateľ, skalský opát Štefan boli z Cirkvi vyobcovani. Opäť Štefan preto, že Matúšovi sv. omše slúžil i po jeho exkomunikácii. Za týchto okolnosti vyskytuje sa otázka, či Matúš Čák umrel v pokáni, alebo bez pokánia. Prijíname stanovisko prof. Jána Gočára (Školská zpráva gymnázia banskoobruckého 1854: Matúš Trenčiansky, 20. str.), ktorý vraví, že „není pravdě podobno, žeby (Matúš) byl bez pokání zemřel.“ Ba môžeme zdôrazniť s celou istotou, že opát Štefan, až do smrti verný svojmu pánovi a priateľovi, nenechal ho umrieť bez sviatosti pokánia, tým skorej, lebo Cirkev v poslednej chvíli života nevytvára nikoho zo svojej milosti a dovoľuje, aby aj exkomunikovaný kňaz mohol dať rozrešenie i najväčšiemu hrlešníkovi, keď niet inej možnosti.

28. Terra Mathei.

Po smrti Matúšovej jeho dŕžava prichodí i v krajináckych listinách pod menom: Terra

Mathei circa fluvium Vag. Tak na pr. v listine královny Marie r. 1384.

Niektoři historikovia tvrdia, že Matúš Čák razil peniaze a odovlávajú sa na Fejérov Codex diplomaticus Tom. 6. vol. 2. pag. 300, kde spominajú trenčianske peniaze. Je tam reč o: Decem et septem solidos Trenchinienses, a niečo inébie o: Octoginta sex libris Trenchiniensibus, ale po muzeách darmo by sme ich hľadali, aby sme sa mohli presvedčiť, či sú ozdobené Matúšovým reliefom, alebo aspoň jeho odznakom: stojacím Ivom.

Spomenutý solidus bol väčší peniaz a za Matúša Čáka 10 ich šlo do jedného florena — do jednej zlatky. Za jeden solidus platili 40 denárov. Denár je rimanského pôvodu a volal sa podľa svojej značky: X. Slovenské meno bolo groš. Libra, slovenský funt, bola zlatá, obsahujúca 240 denárov, a strieborná, v hodnote 72 denárov.

Najnovšie numismatické skúmania však dokázaly, že tu ide o solidos Treviriensis.

29. O studni lásky.

Koncom XV. storočia Štefan Zápoľský, pán Trenčianskeho hradu, mal víťazné boje s Turkami. Z jednej bitky priviedol so sebou viac popredných tureckých zajatcov, medzi nimiž i štihle, mladé dievča, Fatimu, dcéru popredného bašu, aby ju daroval svojej žene, Hedvige, tešínskej kňažnej. Mladá žena sa zaradovala zriedkavému daru, lebo Fatime bola nielen prekrásna, ale aj veľmi učená. Zaraz si ju obľúbila.

Co sa však nestalo?

Po niekoľkých týždňoch prišlo do Trenčína veľké turecké posolstvo, ktoré viedol mladý

baša, Omar, snúbenec Fatimín. Keď sa dozvedel, čo sa stalo s jeho mladuchou, kým on bojoval, posberal všetky drahocennosti, aby ich ponúkol Zápoľskému za výmenu. Prišiel v sprievode 20 tiav, obfázených drahými hodvábymi látkami, tureckými a perskými kobercami, pestrými záclonami, zlatými kráľahmi, misami, svietnikmi a rozličnými umeleckými vecmi.

Sám Štefan Zápoľský vital popredné posolstvo.

Keď sa višak dozvedel od Omara, že týmito neoceniteľnými darmi chce vykúpiť svoju mladuchu, záporne potriašol hlavou a dôrazne odpovedal: — Co Štefan Zápoľský daruje svojej žene, to nikdy nevezme nazpäť!

— Srdečne mi pukne od žiaľu, keď ju nedorostanem — zakvílik Omar a zalomil rukami.

— Stefan Zápoľský nikdy neopakuje svoje slová. Vec je skončená!... — odvetil a chcel odísť.

— Žiadaj čo chceš, dostaneš to — nedal sa odísť Omar.

Tvár Zápoľského sa zamračila, ako keď za jasného dňa pricválajú čierne mračná, aby napochytre zahalily oblohu. Páni, čo boli v jeho sprievode, začali sa obávať, že vybúší jeho hnev v nevyberaných slovách, lebo nestrelal protivenstva.

Nastalo trápne ticho, kym sa Zápoľský ponoril do hlbokých myšlienok, aby potom vážnym hlasom vypovedal prvú a poslednú podmienku: — Keď vycedíš sizu z oka môjho, alebo kvapku vody zo skaly, na ktorej stojíme, Fatime bude tvoja.

Omar pozdvihol ustarostenú hlavu, rozhľadol sa po bielej, popráskanej a sinkom vyplánej skale, aby potom pozrel do neúpro-

sých očí hradného pána. Uvažoval, čo by bolo ľahšie: Vynútiť sizu z jeho oka, alebo vydobyť kvapku vody zo skaly. O chvíľu rozhodne vravel: Keďže tvrdšie je tvoje srdce, ako táto skala, preto ju donútím, aby vydala kvapku vody!

Zaraz sa dali do práce, aby kopali studňu, kym nenaťazia na vodu. Pod ostrými údermi kladív, dlát, čakanov len veľmi pomaly ubudalo zo skaly, hoci pracovali vo dne, v noci. Viacerí z nich zahynuli, ale Omar do ostatných vždy nalial sily, vyvierajúcej z pevnej dôvery, že úplný zdar bude korunovať ich prácu. On sám dával dobrý príklad a pracoval, kym mu kladivo a dláto nevypadlo z mozochnatých a unavených rúk. Uplynulo už pol štvrtca roka, ale vody ešte nebolo. I sám Omar začal pochybovať o zdare, keď zrezu pod silným úderom kladiva vystrieckla voda, čistá ako krištáľ.

— Voda! Voda! — zaznelo na jeho vysušených perách a znelo hrmotom po dvore, odkiaľ sa radostný výkrik roznášal celým hradom, až do izby Zápoľského.

Sluhovia Omaroví zaraz priniesli zlatý pochár, aby načrel vody.

Osobne ho odovzdal Zápoľskému so slovami: Tu je voda z hradnej skaly!

— Tu je tvoja snúbenica — odpovedal Zápoľský, keď sa otvorili susedné dvere a v sprievode hradnej panej vstúpila Fatime.

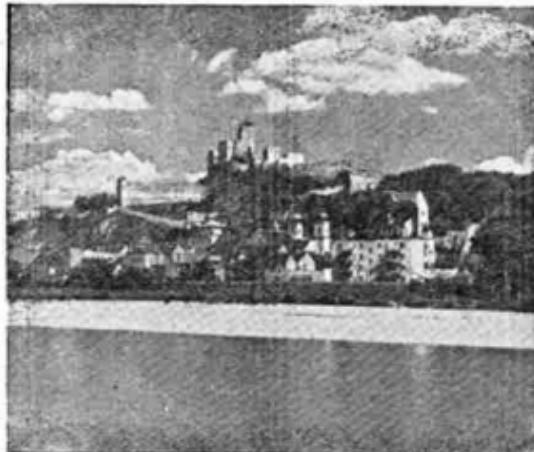
Rozprestrela nežné ruky a s radostným výkrikom vletela do náručia Omaroví, kym sprievod volal na nich požehnanie Allahovo.

Keďže medzi zajatcami našiel sa turecký kňaz, mladý pári o mesiac sa sosobášil.

Na pamiatku tejto udalosti studňu nazvali studňou lásky a menuje sa tak i teraz.

30. Z tajnosti hradu.

O každom hrade sa povráva, že má tajný vchod a východ, ale že sú také na Trenčianskom, na to máme i dôkaz historický. Keď Štefan Illésházy, trenčiansky župan, musel utiekť do Poľska pred smrtonosným hnevom Rudolfa II., cisár zaraz písal do Trenčína, aby mu zabránili vstup do hradu. Išlo mu totiž o jeho majetok. 18. novembra 1603 magistrát mesta odpovedá cisárovi, že bude dávať pozor, ale Illésházy „habet peculiarem introitum et exitum — má zvláštny vchod a východ.“ Pod vežou je vraj táto tajná chodba, o ktorej po-vrávajú najstarší Trenčania.

Trenčín od vánu

Trenčín VO VTIPOCH

Najpopulárnejší Trenčan

Najpopulárnejší Trenčanom bol ťažko Rudo Cástka, 28-ročný mládenec. Dobrák od srdca a od kosti. Známy bol tým, že naraz hovorí trama rečami: slovensky, nemecky a maďarsky.

Bol on populárny aj pred prevratom, čo najlepšie dosvedčuje fakt, že mu raz z Paríža poslali karótku s nápisom: Rudovi v Uhorsku, a dostal ju.

„Som na cintoríne“

Idem raz k St. Pečárovi, riaditeľovi školy. No, nenašiel som ho doma, ale na čiernej tabuľi bol informatívny odkaz: Som na cintoríne.

Napísal som pod to: Odpočívaj v pokoji!

(Rektor.)

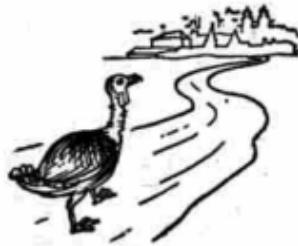

Kto môže frfiať

Trenčianski stoliční páni hrali sa v karty v „Mišboche“ (putika).

Ked Ferdinand Koštial prehral väčšiu sumu, začal hromžiť.

Roznevaných partnerov mešfanosta Giršík utíšoval takto: Nechajte ho. Kto prehrá toľko, má právo frfiať.

Múdry moriak

Pán Szilvay z Belej poslal Marku s moriakom na rínek do Trenčína, ale nepredala ho. Ked ani na druhý raz sa jej to nepodarilo, po tretí raz ho našla sedieť na rínsku na obvyklom mieste. Vtedy sa zrodilo príslušie: Múdry ako moriak p. Szilvayho.

TRENČIANSKE BOSORKY

Náš pán Rektor raz spomenu pred niekoľkými pánlmi, že chce napiše román o trenčianskych bosorkách, potrebuje modely.

Na druhý deň prišli k nemu tria so svojimi ženami, či by — nezodpovedaly.

Pravda, ženy sa nesmierne nahnevaly na svojich negalantných mužov, ktorí ich zaviedli, že sú pozvané na pohár vína.

Ako sa to skončilo doma, kronika o tom nehovorí,

Trenčiansky Paganini

Starý organista Seffel vyučoval aj hudbu. Pernikár Barényi dal tiež k nemu svojho synka, aby ho učil na husliach. Za vyučovanie však neplatił mu v hotovosti, ale kedy-tedy poslal mu medu.

Po istom čase stretne sa so Seffelom a dohovára nu, že výsledok vyučovania je veľmi slabý, takmer nič.

Na tieto slová osopí sa Šeffel na Barényho: „Náčo si myslia, že za päť funtov medu urobím z neho Paganinihu?“

VTIPNE

Po prevráte Simoni-desa, riaditeľa gymnázia, zamenil N erad, z čoho sa zrodila táto slovná hra:

— Simon, ideš?

— Nerad!

Drahé čvikoty

Poškodený hrdina tejto epizódky mal pred 30-timi rokmi v Trenčíne obchôd s miešaným tovarom. Keď bola sezóna, kúpoval aj čvikoty.

Stalo sa, že stará Súčanka priniesla mu na predaj štyri čví-koty, sviazané v jedno, čo malo meno po trenčiansky pantlik (od slova Band = sväzok). Obchodník ich kúpil a zavesil na dvere,

Ale čo sa nesieš?

Figliarsky učenec v nestráženej chvili svesil čvikoty a utekal za ženou, aby ich predala ďalej. Na zisku sa budú deliť.

Obchodník ich kúpil znova, čo sa ďalej opakovalo.

Keď sa Súčanka pri výplatke nemohla zdržať smiechu, obchodníkovi svítlo v hlave a pozrel sa za čvikotami. Ale tie tam nenašiel, len jeden pantlik.

Keď sa nahnevaný obchodník vrátil do obchodu, už tam nebolo ani Súčanky, ani učňa. Ušli hočnými ľvermi.

TRPEL NA VODNATELKU

Starý Juraj Gavora bol pernikárom. Remeslo mu išlo dobre, i keď neraz viač si vypil ako bolo treba.

Už mal vysoký vek, keď mu príšlo zle. Zaraz zavolali lekára, ktorý ustáli — vodnateľku.

Na túto poburujúcu diagnózu Juraj Gavora vyskočil z posteľe, zaťriašol lekárom a zahrmeľ naňho tote: Roko, nerobte zo mňa blázna! V celom živote som neplil vedy!

Okna robiť, okná!

Námestím sa ozýva mohutný oknárov hlas: **Okná robiť, okná!**

Chlapci práve vychádzajú zo školy:
Chodte hen na zámok!

Rozdiel medzi grobiaňstvom a urážkou

Chýrečným bürgermajstrom Trenčína bol starý Giršík. Pôvodne asi pred 120 rokmi kuchár u hradného pána gr. Stefana Illésházyho. Po smrti grófovej onežho stal sa starostom mesta, lebo bol človek praktického smýšľania a mal značný majetok.

Ako bürgermajster rád chodieval do kasina na mariáš. Stalo sa, že mu prialo ľustie a obohral viac-

kých. Nekonečnej svojej radosti týmito slovami dal výraz: **Môžete mi nagrobianif, nenhnevám sa.**

— Naozaj nie, pán bürgermajster? — pýta sa ho mladý Karol Petrás.

— Ked ti vravím...

— Tak čo hľadajú medzi nami juristami oni, kuchár Illésházyho?

Starého Giršíka zaliala červň až po uši, nesmierny hvnev mu zalomcoval telom i dušou a zdôraznil:

— Ja som povedal, že môžete mi nagrobianif, ale nie urážať! — vzal klobúk a nikdy viac nevstúpil do toho kasina.

TRENČÍN JE ZNÁMY I V ČINE

Nebohý starý Hubert dostal raz kartu, ozdobenú rozličnými pečiatkami. Bola písaná vo Viedni a prišla mu z Tienčinu.

Stalo sa to tak, že odosielateľ nenapísal zreteľne miesto určenia: Tienčín, takže kártu zaslali do Číny, do

Tienčinu. Tam však zistili omyl a zreteľne napísali na ňu: **Trenčín.**

Prišla e dva mesiace.

V DOLNEJ SÚČI

Náš pán Rektor stretne sa s dvoma mladými ženami. Pozdravia ho slušne, ale odchádzajúc popri ňom, poznamenala jedna k druhej: Tohto by sme nechceli za farára.

— A to prečo? — obručí sa na ne zvedavo.

— Vyjedli by nám celú dzedzinu, kým by sme ich vykŕmili.

Divný podiv

Z Nemeckého Pravna prišiel ktorísi občan a veľmi sa divil, že slnečné hodiny na Státnom gymnáziu nemajú pondusa ako u nich.

Aby dodal k nemu väčšej chuti, ihel vpred dobrým príkladom.

Kedže bol starší pán a na srdece slabý, náraz len skrikol, zrútil sa a zomrel (apoplexia taetus decidit).

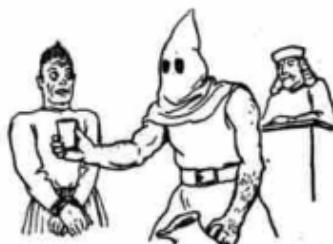
Vtedy sa zrodilo postrašujúce príslovie: Dáme ti trenčianskeho vína!

IN VINO - MORS

Ked posledný Ilésházy 15. júla 1800 mal županskú inšia- láciu, senátor Jozef Zlattáry primiesol na banket zo svojho trenčianskeho vína,

Iná verzia

Iná verzia vravi, že ked delikvent na súde nechce sa pri- znať, dajú sa mu napíť trenčianskeho vína. Prizná sa, vraj, aj k otcovražde.

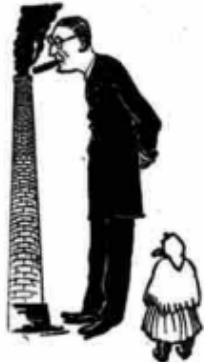

Vo Veľkej Bytči

Pozdraví ma usmievavá ženička a vraví:
Ale, prosím ich, nemajú závrat?

— Prečo?

— Ze tak vysoko nosia hlavu! (Rektor.)

Muzikálne kachle

nimi na poschodi bývajúceho starého pána Brixu.

— Ako ich umlčať? — rozmyšľal vo dne, v noci. Prišiel na výbornú myšlienku: zapchal komínové vedenie. Pravda, spev na prízemí zaraz umľkol, lebo kachle začaly kadif.

Starý Brix neskôr uvoľnil komínovú dieru, načo dievčatá zasa začaly spievať. Nahneváný zopakoval

prvšie zakročenie. Dievčatá zasa umlkly, nesmierne sa čudujúc, že kachle len vtedy kadia, keď ony spievajú.

Ich zadanie rozluštil podplatený kominár týmto vysvetlením: Kachle sú muzikálne a neznesú falošného spevu. Teda nespievajte.

Od toho času starý Brix mal pokoj.

„TO ZASA VIEME MY!“

Na paríšsku svetovú výstavu odcestovali 1 dvaja Trenčania. Hotel malí zaznačený v notese. Aj ho našli. Notes potom cestou z hotela straili.

Kedže meno hotela zabudli, obrátili sa na políciata, aby im povedal podľa opisu budovy a parku pred budovou, kde bývajú. Pravda, nevedel im to povedať.

Co sa dalo robí, telegrafovali svojim príbuzným do Trenčína, ktorí vedeli, kde sa malí ubýlovať.

Odpoveď prišla ešte toho dňa: Hotel Imperiál. Vy voly!

Telegram ukážu políciaťovi. Číta ho, krúti hlavou a vraví: To prvé viem, kde je, ale čo znamená to druhé?

— To zasa vieme my!

POMÝLILA SA

Pred 60. rokmi prepošt Kardoš bol farárom v Trenčíne.

Na Vianoce ktorá popredná rodina poslala mu do daru pekného vykŕmeného moriaka. Anka, ktorá niesla dar, mala povedať toto: Veľkomožný pán prepošt, milostivá paní posieľa vám tohto moriaka.

Ale keď Anka zazrela pána farára, prišla do rozpakov a takto prednesla odkaz: Veľkomožný pán moriak, milostivá paní posieľa vám tohto prepošta!

OPATRNÁ

Mara Dávidová, ako ju volali pred 60. rokmi, príbehlia v noci na výchštubňu a zobudila polícia Petra, ktorý bol aj hasičským trubačom, týmito výstražnými slovami:

— Pán policajt, idú trúbif, lebo bude horlef naša pajta.

Len prakticky:

Ked Rektor opravoval staré vežové hodiny na kostole piaristov, tra ja občania prišli k nemu a hovorili: Dáromná práca! Ked sú mestské dobré, nepotrebuje me tiež veče a keď nie, tak ani jedny!

V Seči, v dedinke na 18 km od Trenčína, pálievali vápno. V Trenčíne hlavnym námestím často sa ozývalo: Vápnô! Vápnô!

Pred lekárňou práve stál mestský kapitán Hilbert, keď tento mohutný hlas zasa napínoval námestie. Nahnevaný zahrmel na vápenika: Čo revete „Vápnô, vápnô“?

— Pán veľkomožný, keď oni budú revať „Vápnô, vápnô!“, nemusím ja!

VÁPNÔ! VÁPNÔ!

LÁSKA JE SLEPÁ

Bolo to v horúcom lete okolo 10. hodiny večer. Mladý párik sedel pod oknom rektoričom v hlbke brány na laviči. Pre ich stále štebovanie a iné okolnosti nijako nemohol za spať!

— Potvory — pomysiel si — však ja vás odťiaľ vypudím! Vzal krčah vody a začal na nich kvapkať.

— Tuším začína pršať — ozve sa ustarene Anka.

O chvíľu viac vody pustí na nich, ale sedia ďalej, iba Ondrej pritulí ju bližšie k sebe.

Rektor nahnevane vyleje na nich celý krčah.

— Drahuška, už sa leje, rozprestrij ten parazól! — zaznie hlas Ondrejov.

Anka tak učinila a na rektoriču veľkú zlosť pokojne sedeli tam ďalej. Neuvedomil si, že láska je slepá.

NAČO LAMPY V NOCI

Ked' niektorí členovia zastupiteľského sboru navrhovali, aby po uliciach mesta v noci horely lampy, mešťanostas Giršík takto odmietol ich žiadost:

— Poriadni ľudia v noci spia a pre lumpov nebudeme osvetľovať mesto.

RODINNÁ IDYLA

Zena kričí na muža, že to dobre počuf až na ulicu: Ked' chceš so mnou mŕdro hovoríš, tak mi!

„Co ma doňho...

Policajt Vatulík chýrečný bol pre svoje dobré a menej podarené vtipy.

Raz ide zo stanice keď ho cestou upozornia na spíteho občana, ležiaceho v „riňstoku“

— Co ma doňho, ja idem zo stanice — a pošiel ďalej

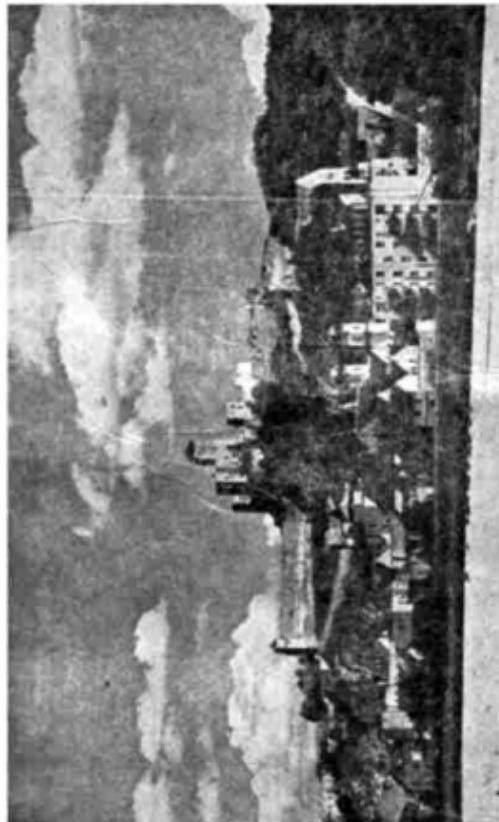
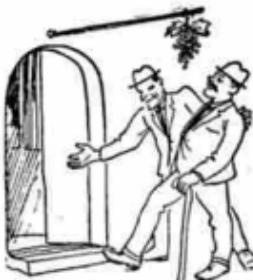
NÁŠ ZÁKAZNÍK, NÁŠ PÁN

Mešťan Martin Hodosy pred 60. rokmi bol z povolania dámskym krajčírom. Dobrý majster, len si rád vypil.

Raz sa stávilo v krčme „K troma jahodám“ a vraví: Dajte mi niečo takého, z čoho ma zaraz Šlak trafi.

Dali mu akejsi rakie. Sotva ju vypil, zapotácal sa a bole po ňom.

Od tých čias pribúdalo hostí. Prichádzali ľudia, ktorí priáli svojmu druhovi, aby ho Šlak trifil.

Toto je e-kniha, ktorú môže každý rozširovať
voľne a zdarma v elektronickej podobe,
je nepredajná, dostupná aj na internete.

Táto e-kniha je vydaná ako 8. zväzok
v rade "Branecký každému a všetkým",
je súčasťou digitalizácie diela Rektora
Piaristov pátra Jozefa Braneckého,
je súkromnou iniciatívou vzniknutou
v roku 2013 na základe súhlasu
vlastníka autorských práv, zdarma,
bez podpory Mesta Trenčín, štátu,
Európskej únie či iných inštitúcií.

Cieľom je zachovať a voľne šíriť dielo,
odkaz a pamiatku Rektora Braneckého.

Ako podklad pre túto e-knihu bola použitá kniha,
ktorú mi ešte ako malému chlapcovi dal môj otec.

Digitalizoval Ing. Vojtech Brabenec,
Trenčín, máj 2016, Klub starých Trenčanov.

Západoslovenské tlačiarne
národný podnik
závod Trenčín
